БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 84 (19.755). • 1987 йил 12 апрель, якшанба • Баҳоси 3 тийин.

ШАНБАЛИК ТАРАДДУДИ

● ЖАРҚЎРҒОН

48-автотранспорт корхонасидан В. Сабоев, Д. Худойқулов ва А. Долженков бошчилик қилаётган шоферларнинг бригадалари коммунистик шанбалик куни — 18 апрелда тежаб қолинган ёнилғи билан ишлаб бериш мажбуриятини қабул қилдилар.

Корхона коллективи область қурувчиларига ва йўл ходимларига 22 минг тонна бинокорлик материалини етказиб беради. Икки автомашинани ремонтдан чиқариш ва саккизта машинага техника хизмати кўрсатиш мўлжалланмоқда.

● ХИВА

Гилам комбинатининг 15 нафар тўқувчиси ва 10 нафар йигирувчиси «Қизил шанбалик» кунигача тўрт ойлик топшириқни бажаришга қарор қилдилар. Ишлаб чиқариш илғорларининг ташаббуси коллективда қизғин қўллаб-қувватланди.

Коммунистик шанбаликда корхонанинг икки мингдан зиёд ишчи ва хизматчиси қатнашади. Коллектив кунлик топшириқни 110 процентдан ошириб бажаришга қарор берди. 4 минг квадрат метр гилам, 7 тонна калава ишлаб чиқариш мўлжаллаб қўйилди.

● ҚАРШИ

«Каршистройиндустрия» бирлашмаси корхоналарининг коллективлари Бутуниттифоқ шанбалиги куни йил бошидан буён тежаб қолинган цемент, металл конструкциялари, электр энергияси ҳисобидан ишлаб берадилар. Қарши чўлқуварларининг турар жой поселкалари учун пландан ташқари темир-бетон новлар ва блоклар тайёрлаб бериш мўлжалланмоқда.

Транспортчиларнинг программаси катта бўлиб, улар зарбдор объектларга бинокорлик материаллари етказиб берадилар. Инженер-техник ходимлар уй-жойларни, ишчилар ошхонаси, стадионни қуришда меҳнат қиладилар.

(ЎзТАГ).

ЧЕХОСЛОВАКИЯ—СОВЕТ ДЎСТЛИГИ МИТИНГИ

ПРАГА, 10 апрель. (ТАСС махсус мухбирлари). Бугун бу ердаги Маданият саройида Чехословакия — Совет дўстлиги митинги бўлди.

Тўпланганлар ҳузурида Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, ЧССР Президенти Г. Гусак нутқ сўзлади.

Шундан кейин КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев нутқ сўзлади.

Ўртоқ М. С. ГОРБАЧЕВ нутқи

Азиз ўртоқ Гусак!

Азиз ўртоқлар ва дўстлар!

Аввало сизларга шоду ҳуррамлик ва меҳмондўстлик учун чин кўнгилдан миннатдорчилик билдирмоқчиман. Биз бу меҳмондўстликни Чехословакия заминига келган дастлабки дақиқаларданоқ сезиб турибмиз Мен бу ерда Прага аҳолиси, ЧКД цехларида ишчилар билан, партия ва давлат арбоблари билан учрашувлардан, ошкора ва дўстона суҳбатлардан олган чуқур таассуротларни айтмай ўта олмайман. Бизнинг партиямизга, халқимизга, мамлакатимизга нисбатан билдирган дўстлик туйғуларингиз учун чин кўнгилдан раҳмат айтаман.

Сизнинг ҳузурингизда — чех ва словак халқлари барча табақаларининг вакиллари бўлган партия ва давлат раҳбарлари ҳузурида сўзга чиқиш имконияти берилганлигини ниҳоятда қадрлайман.

Митингимиз мамлакатнинг кенг жамоатчилиги билан ўзига хос учрашувдир. Фурсатдан фойдаланиб, совет кишиларининг чехословакиялик қардошларимизга жуда теран дўстона ҳис-туйғуларини изҳор этаман.

Ўртоқ Гусак муносабатларимизнинг характери, Чехословакия ва совет коммунистларини, иккала мамлакатимиз халқларини бирлаштириб турган алоқаларнинг мустаҳкамлиги, ҳамкорлигимизнинг аҳамияти ҳақида яхши гапирди. Унинг сўзларига мамнуният билан қўшиламан. Партиямиз сиёсати, XXVII съезд йўли юксак баҳоланганлиги учун миннатдорчилик билдираман.

Партияларимиз ва мамлакатларимиз ўртасидаги алоқалар яқин келажакда яна ҳам кенг ва яна ҳам теранроқ бўлади, деб ҳисоблаш учун ҳамма асослар бор. Кеча ва бугун бу ерда, Прагада бўлиб ўтган музокараларнинг асосий мазмуни худди ана шундай тараққиётни таъминлашдадир.

Музокаралар якунига кўра, қўшма ҳужжат эълон қилинади. Аммо ҳозирнинг ўзида шуни айтишим мумкинки, ички ишларга ҳам, халқаро ишларга ҳам бизнинг ёндашувларимиз муштаракдир. Иккала томон Совет — Чехословакия ҳамжиҳатлигини чуқурлаштириш ва ҳар томонлама бойитиш йўлидан бундан буён ҳам бораверишга интилмоқда.

Ҳамиша бўлганидек, бу гал ҳам суҳбатларимизда социалистик қурилишнинг бориши, планлар ва келажак режалари хусусида ўзаро ахборот бериш катта ўрин эгаллади. Чехословакиялик ўртоқлар ЧКП XVII съездида белгилаб берилган программанинг амалга оширилиши тўғрисида гапириб бердилар.

Сизларнинг ҳар бир муваффақиятингиз бизни чин кўнгилдан қувонтиради. Ҳақиқатан ҳам фахрланса арзийдиган муваффақиятларингиз бор. Бугунги Чехословакия бутун жаҳон кўз ўнгида илғор, иқтисодий ва социал жиҳатдан тараққий этган давлат сифатида намоён бўлмоқда. Мамлакат халқ хўжалигига ҳавас қилса арзигудек барқарорлик хосдир. У ташқи қарздорлик юкидан холидир. Мамлакат қудратли саноат ва илмий-техника потенциалига, интенсив ривожланган қишлоқ хўжалигига эга. Аҳолининг турмуш даражасини, маориф ва соғлиқни сақлаш системасини, ёш авлод ва меҳнат ветеранлари ҳақидаги ғамхўрликни жаҳондаги энг юксак кўрсаткичлар билан таққосласа арзийди.

Буларнинг ҳаммаси — социализмнинг яққол самараси, коммунистлар партияси раҳбарлигидаги халқ оммасининг собитқадам меҳнати натижасидир. Бу аввало бошқа социалистик мамлакатларда бўлгани сингари ЧССРда айнан ишчилар синфи жамият тараққиётининг ҳаракатга келтирувчи кучи эканлигини ўзининг бутун тарихи билан исботлаган шу синф меҳнатининг самарасидир.

Биз билан суҳбатлар чоғида чехословакиялик ўртоқлар ҳал бўлмаган муаммолар, қийинчиликлар хусусида ҳам гапирдилар. Коммунистлар даврасида қабул қилинганидек, бу хусусда ҳам рўй-рост ва ошкора гаплашиб олдик. Фикр-ўйларимиз, қувонч ва ташвишларимизни дўстларимиз билан баҳам кўрмасак, яхшироқ ишлаш ва яшаш учун яна нималар қилишимиз лозимлиги хусусида дўстларимиз билан биргаликда маслаҳатлашмасак, бошқа ким билан маслаҳатлашамиз.

Залда ҳозир бўлганлар ҳам мамлакатингиздаги кўпчилик меҳнаткашлар сингари бизнинг мамлакатимизда ҳозир содир бўлаётган жараёнлардан яхши хабардор эканликларига шубҳа қилмайман. Чехословакиядаги оммавий ахборот воситалари бизда бўлаётган қайта қуришнинг мазмунини кенг ва батафсил ёритмоқдалар. Шундай бўлса ҳам, сизлар билан ўз ишларимиз ва планларимиз хусусида маслаҳатлашиб олишни истар эдик.

Ҳозир ишларимизнинг бориши қалай?

Қайта қуриш ғояси ўз-ўзидан пайдо бўлгани йўқ, қайта қуришни ижтимоий тараққиётнинг бутун объектив бориши, мамлакатнинг ҳаётий эҳтиёжлари кун тартибига қўйди. Баъзан шундай бўлади: биз пойдевори мустаҳкам, деворлари пишиқ, умуман, анча дуруст уйда яшаймиз-у аммо айни вақтда бу уйдаги кўп нарсалар энди бизни қаноатлантирмайди, у ўсиб бораётган талаблар ва эҳтиёжлардан орқада қолган. Майда ремонтнинг ўзи кифоя бўлмай қолади. Ҳамонки шундай экан, капитал реконструкция қилишга тўғри келади.

Бизда шундай бўлмоқда, социализмнинг мустаҳкам негизида экономика ва сиёсатда, маънавий соҳада, партия ишининг услуб ва методларида қайта қуришга киришдик.

Октябрь революциясидан кейин ўтган етмиш йил мобайнида кашшофлар йўлидан бориб, империалистик босқинчилик, тарихда мисли кўрилмаган вайронагарчилик келтирган урушдек жуда кўп, ниҳоятда оғир синовлардан шараф билан ўтиб, бизнинг халқимиз коммунистлар партияси раҳбарлигида ўз Ватанини социал ва илмий тараққиётнинг юксакликларига олиб чиқди.

Совет Иттифоқининг ижтимоий фаолият турли соҳаларидаги зафарлари яхши маълум. Етмишинчи йилларда аниқ-равшан сезилиб қолган жиддий муаммолар ва турғунлик ҳолатларига худди ана шу муваффақиятлар фонида, айниқса, тоқат қилиб бўлмай қолди. Рўй-рост айтадиган бўлсам, бизда кескин қарама-қаршиликлар пайдо бўлди. Пўлат ишлаб чиқариш, хом ашё ва ёнилғи-энергетика ресурсларининг миқёслари ниҳоятда катта бўлиб, аллақачондан бери бу соҳада бизга тенглашадиганлар бўлмаса ҳам, исрофгарчилик, самарасиз фойдаланиш оқибатида бу ресурслар етишмаяпти. Ғалла етиштириш бўйича жаҳонда олдинги ўринлардан бирини эгаллаб турсак ҳам, ҳар йили миллион-миллион тонна озуқабоп дон сотиб олиш зарурати туғилмоқда. Совет фанининг ютуқлари, шу жумладан, фундаментал тадқиқотлар соҳасидаги ютуқларини ҳамма эътироф этган. Ҳар минг кишига ҳисоблаганда энг кўп врач, касалхона ўрни тўғри келса-да, медицина ёрдамининг сифатида катта камчиликлар бор. Бизнинг ракеталаримиз ҳайратда қоладиган даражада аниқлик билан Галлей кометасини топмоқда ва Венера сари учмоқда, аммо илмий ва инженерлик тафаккурининг ана шу тантанаси билан ёнма-ён халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун илмий ютуқлардан амалда фойдаланиш соҳасида анча орқада қолиб кетилмоқда, жўнгина маиший асбоблар дурустроқ тайёрланмаяпти.

Бунда, албатта, ғоявий душманларимиз таъкидлаётганидек, социалистик тузум эмас, балки биз партия ва халққа ошкора айтганимиздек, мамлакатга раҳбарлик, уни бошқаришдаги нуқсонлар сабабдир. Биз интизомнинг бўшашиб кетганлиги, серунум ижодий меҳнат имтиёзлари сусайганлигини ҳам рўй-рост айтдик.

Кўпинча биздан дўстларимиз ҳам, бошқалар ҳам камчиликларни шу қадар ўткир танқид қилиш нечоғлик тўғри, бу танқид СССР нуфузига, умуман, социализм нуфузига путур етказмайдими, деб сўрайдилар.

Биз китоблардангина эмас, балки ўзимизнинг жуда катта тажрибамиздан биламизки, танқид ва ўз-ўзини танқид бўлмас экан, социализм ривожидаги ютуқлар, олға ҳаракат ҳам бўлмайди. Афсуски, ана шу доно қоидага практикада ҳамиша ҳам амал қилмадилар. Воқеликни «муаммосиз» кўрсатиш ёмон оқибатга олиб келди: ижтимоий пассивликни, эълон қилинган шиорларга ишончсизликни туғдирадиган сўз билан иш ўртасидаги узилиш пайдо бўлди. Социализмнинг жозибасига келганда шуни айтиш керакки, бу жозиба пировардида сўзлар билан эмас, балки реал ишлар билан вужудга келтирилади. Ўз камчиликлари ва хатоларини виждонан тан олиш, уларни бартараф этишдаги қатъият социализм нуфузини мустаҳкамлайди, албатта.

Ҳозир бизнинг куч-ғайратимиз бутун ижтимоий механизмни қайта ташкил этишга қаратилгандир. Экономикада— бу экстенсив методлардан интенсив методларга ўтиш, энг илғор илмий-техникавий негизда социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришдир.

Сиёсий соҳада — кенг демократияни ва халқнинг ўз-ўзини бошқарувини авж олдиришга, бюрократизмни ва ҳокимиятни суиистеъмол қилишни таг-томири билан тугатишга, социалистик қонунчиликни мустаҳкамлашга.

Идеологияда, маънавий соҳада — кўр-кўрона қироатхонлик ва ақидапарастликка қарши марксизм-ленинизм назариясини ижодий ривожлантиришга, юксак ахлоқийлик, социалистик қадриятлар принципларини қарор топтиришга қаратилади.

Хуллас, бутун фаолиятимизни ташкил этишдаги сингари ижтимоий онгда, одамлар психологиясида, уларнинг ишга муносабатида ҳам туб бурилиш қилиш зарур ва ўз характери жиҳатидан революцион бурилиш қилиш зарур.

Инсоният тарихида энг чуқур социал революцияни бошдан кечирган ва социализм барпо этилган мамлакатдаги революцион ўзгаришлар тўғрисида гапириш жоизмикан? Ўйлайманки, гапириш жоиз, бу юз бераётган ҳодисаларнинг моҳиятини қонуний, аниқ акс эттиради.

Фақат назарий жиҳатдангина эмас, шу билан бирга катта сиёсий аҳамиятга молик мана шу масала хусусида тўхталиб ўтмоқчиман.

Октябрь революцияси сиёсий соҳада, бутун ижтимоий муносабатлар системасида ғоят чуқур бурилиш амалга оширилганлигини билдирди. Бу революция айрим синфларни — буржуазияни, помешчикларни ҳокимиятдан четлаштириб, бошқарув воситаларини бошқаларга — пролетариатга, энг камбағал деҳқонларга берди. Бу революция ишлаб чиқариш воситаларини хусусий мулк эгаларидан олиб, халққа топширди. Туб ўзгартишлар натижасида вужудга келтирилган жамиятнинг янги социал-сиёсий негизи социализмни ривожлантиришнинг мустаҳкам пойдевори бўлди ва шундай бўлиб қолади.

Бироқ амалда бу жараён доирасида ижтимоий муносабатларнинг формаларини вақти-вақти билан янгилаш зарурати вужудга келиши мумкин ва вужудга келади. Ёки К. Маркс билан Ф. Энгельс кашф этган машҳур қонун — ижтимоий муносабатлар формаларини ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш даражаси билан мувофиқлаштириш зарурати юзага келиши мумкин ва юзага келади. Социализмда бу вазифа ижтимоий муносабатларнинг у ёки бу жиҳатларини мунтазам такомиллаштириш йўли билан ҳал этилиши керак. Аммо етилган ўзгартишлар амалга оширилмаса, пайсалга солинса, проблемалар эса тўпланиб қолса, янада кескин воситаларни қўлланишга, революцион методлар билан иш кўришга тўғри келади.

В. И. Ленин ҳали системамизда кўп нарсаларни неча бор охирига етказишга ва ҳатто қайтадан амалга оширишга тўғри келади, деган эди. Ҳозирги вақтда биз ўз олдимизга шундай вазифани қўйдик. Бу вазифани ҳал этиш социализмнинг бунёдкорлик имкониятларини янада тўла очиб беришни, ижтимоий тузумимизни мустаҳкамлашни билдиради. Коммунистлар партияси мамлакатимизда авж олдириб юборилган революцион жараённинг ташаббускори бўлиб чиқаётганлиги, бу жараёнда эса бутун совет халқи, барча синфлар ва жамиятнинг барча қатламлари қатнашаётганлиги принципиал жиҳатдан муҳимдир.

Совет кишиларига яхши турмушни таъминлаш, жамоат ташкилотининг ва социал адолатнинг энг юксак намуналарини қарор топтириш — қайта қуришнинг пировард мақсадидир. Бундай мақсадга эришса бўладими? Биз ҳа, эришса бўлади, деб дадил айта оламиз. Бу хом хаёл эмас, балки соғлом фикрга ва пухта таққослаб кўрилган тахминга асосланган бутунлай реал режадир. Биз ҳақиқатдан ҳам жуда катта имкониятларга эгамиз. Гап шундаки, шу вақтгача чала-ярим, баъзида эса узилишлар билан ишлаган ижтимоий механизмларни тўла қувват билан ишга солиш учун ривожланишимизга тўсқинлик қилаётган жиҳатларга барҳам бериш ва жадаллаштиришга олиб келадиган воситаларни жорий этиш зарур.

Қайта қуришни таъминлайдиган, биз орзу қилган жадаллаштиришга имкон берадиган ҳаракатлантирувчи куч нима? Биз бундай ҳаракатлантирувчи кучни социалистик демократиямизни янада ривожлантиришда, кенг меҳнаткашлар оммасини, ҳар бир софдил совет меҳнатчисини мамлакатни бевосита бошқарув ишларига жалб этишда, деб биламиз — КПСС Марказий Комитети январь Пленуми қарорларининг асосий моҳияти ана шундан иборат. Давлатда ҳокимиятни тўла ўз қўлига олган, ўзини мамлакат соҳиби, деб ҳис этаётган ва мамлакат, область, шаҳар, ҳар бир корхонадаги ишларнинг аҳволи учун ўзини масъулиятли, деб билаётган халқгина қайта қуришнинг мураккаб ва хилма-хил вазифаларини ҳал этишга, совет жамиятини социал, иқтисодий, фан-техника тараққиётининг янги-янги марраларига олиб чиқишга қодирдир.

Бу йўналишдаги ҳаракатимизнинг асосий йўллари ҳам белгилаб олинди. Бу — ваколатли ва бевосита демократиянинг барча формаларини ривожлантиришдан, ўз-ўзини бошқарувни ҳамма жойда кенгайтиришдан, меҳнат коллективлари, Советлар, жамоат ташкилотларининг ролини оширишдан, шахс ҳуқуқларининг ҳуқуқий ва иқтисодий гарантияларини, қонунчиликни, ошкораликни, халқ контролини мустаҳкамлашдан иборат. Турмуш кўпинча режаларимиздан илгарилаб кетади. Чунончи, сайлов системасидаги ўзгаришлар эндигина ишлаб чиқилмоқда, кўпгина партия ва жамоат ташкилотларида, корхоналарда, илмий ходимлар ва санъат арбобларининг коллективларида эса раҳбарлар ҳозирнинг ўзидаёқ янгичасига сайланмоқдалар. Меҳнаткашлар шундай қарорга келдилар. Биз буни табрикламоқдамиз.

Демократлаштириш жараёнининг авж олдирилиши одамларнинг ташаббуси ва ижодкорлигини ривожлантиришга кенг имкониятлар очиб беради. Демократия шароитида ҳамманинг ўз қобилиятини намоён этиш имконияти яратиб берилади.

Шу билан бирга, бундай демократик муҳитда юлғичлар, бекорчилар, сафсатабозлар ва бюрократларга ўрин бўлмайди, ичкиликбозлик, гиёҳвандлик, жиноятчилик каби хатарли социал иллатларга қарши кураш кучайтириб юборилади. Демократлаштириш — жамиятни маънавий жиҳатдан тозалаш, унинг ахлоқий соғломлигини тиклаш ҳамдир.

Биз ўз экономикамизнинг самарадорлигини ошириш вазифасини қандай ҳал этмоқчи эканлигимизни алоҳида айтиб ўтмоқчиман. Бунда энг асосийси — қисқа давр ичида фан-техника тараққиётининг энг муҳим соҳаларида — информатика ва ҳисоблаш техникасида, халқ хўжалигини электронлаштириш ва роботлаштиришда, ротор ва ротор-конвейер линияларини қўлланишда, биотехнологияда ва бошқа бир қанча соҳаларда энг илғор даражага чиқиб олишдан иборат.

Инвестиция-структура сиёсатида биз хом ашё ва ёқилғи қазиб олишни кўпайтиришдан ресурсларни тежашга, янги объектлар қуришдан мавжуд ишлаб чиқаришни реконструкциялашга ва уларни техникавий жиҳозлашга алоҳида эътибор беряпмиз. Ресурслар аввало фан-техника тараққиётининг энг муҳим йўналишларини ривожлантиришга сарфланмоқда. Биз ҳатто технологик ва иқтисодий жиҳатдан энг замонавий марраларга чиқиш кўзда тутилмаган корхоналар қурилишини ва уларни реконструкциялашни тўхтатиб қўйдик.

Биз белгилаган халқ хўжалигини янги техникавий реконструкциялаш йўли мамлакат бутун тарихида мисли кўрилмаган Ватанимиз машинасозлигини модернизациялаш ва ривожлантириш программаси билан мустаҳкамланди. 90-йилларнинг бошларига бориб, машинасозлик маҳсулотини янгилаш асосан ниҳоясига етказилиши керак ва янги техника халқ хўжалигининг барча тармоқларига кенг кўламда кириб боради.

Буларнинг ҳаммаси — чуқурроқдаги резервлардир. Мана шу резервлар шу заҳоти эмас, балки беш йилликнинг охирларига бориб ва кейинроқ самара бера бошлайди. Ҳозирча ташкилий-иқтисодий ва маънавий-сиёсий омилларни жадаллаштириш учун интизомни мустаҳкамлашдан, меҳнатни ташкил этишни ва унга ҳақ тўлашнинг илғор формаларини, шу жумладан, бригада пудрати сингари самарали усулни жорий этишдан тўла даражада фойдаланишга интилмоқдамиз. Бизда ёмон ишлашга, технология режими бузилишларига мустаҳкам тўсиқ қўйиш учун маҳсулотни давлат йўли билан қабул қилиш жорий этилганлигини эҳтимол сизлар билсангиз керак.

(Давоми иккинчи бетда).

ХАЛҚ БАХТ-САОДАТИ УЧУН КУРАШЧИ

«...Биз Россиянинг келажагига мансубмиз...» деб башорат қилган эди Александр Иванович Герцен. Бу сўзларни тарихнинг ўзи тасдиқлади. У бутун ҳаётини ўз халқига хизмат қилишга бағишлади. Улуғ рус ёзувчиси ва мутафаккири туғилган куннинг 175 йиллиги мамлакатимизда кенг нишонланмоқда.

10 апрель куни Москвада, Союзлар уйининг колонна залида бўлиб ўтган тантанали йиғилиш қатнашчилари революционер-демократ, курашчи ва ватанпарвар хотирасини ҳурмат билан эсга олдилар. Бу ерда жамоатчилик вакиллари, маданият ва фан арбоблари, пойтахт корхоналарининг меҳнаткашлари йиғилган эдилар.

Мажлисда В. И. Воротников, Е. К. Лигачев, Б. Н. Ельцин, А. Н. Яковлев ўртоқлар ҳозир бўлдилар.

СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг секретари А. А. Михайлов кечани оча туриб, совет кишилари Герценни Ватанимизнинг ҳаётини тубдан қайта қуриш пойдеворига, демократик, социалистик маданият пойдеворига асос солган шонли фарзандларидан бири сифатида ҳурмат қиладилар, деб таъкидлади.

СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси П. А. Николаев «Герцен ҳақида сўз» айтди. Нотиқ ёзувчининг ғоявий-ижодий меросини таърифлаб, бу мерос ўзининг кўпгина социал-фалсафий ва адабий жиҳатлари билан замонамизга ҳамоҳанг бўлиб, социалистик жамиятнинг маънавий ва ахлоқий қадриятларини қарор топтириш учун курашда қатнашмоқда, деб қайд этди. Унинг сиёсий фаолияти тажрибаси, тарих, маданият ҳақидаги фикр-мулоҳазалари революцион ўзгартишлар рўй бераётган ҳозирги вақтда, айниқса актуалдир.

Мамлакат адабий ва илмий жамоатчилигининг вакиллари курашчи-ёзувчи меросининг муқаррар аҳамияти, унинг Ватан маданияти хазинасига қўшган ҳиссаси тўғрисида гапирдилар. Пировардида санъат усталарининг концерти бўлди. (ТАСС).

ИЖОДИЙ АКТИВЛИК, ХАЛҚ ОЛДИДАГИ МАСЪУЛИЯТ—ҚАЙТА ҚУРИШ ВАЗИФАЛАРИДИР

ЎЗБЕКИСТОН РАССОМЛАР СОЮЗИНИНГ XIII СЪЕЗДИ

Ўзбекистон Рассомлар союзининг XIII съезди 11 апрель куни Тошкентда ўз ишини тугатди. Делегатлар ижодий союз правлениеси ва ревизия комиссиясининг ҳисобот докладларини муҳокама қилишни давом эттирдилар. Республикада тасвирий санъатни янада ривожлантириш билан боғлиқ муҳим проблемалар, етилган масалалар юзасидан ошкора, кенг фикрлашиб олинди.

Қабул қилинган резолюцияда ижодий союзнинг КПСС XXVII съезди қарорларидан, партия олға сурган жадаллаштириш, жамиятнинг бутун турмушини қайта қуриш концепциясидан келиб чиқадиган вазифалари акс эттирилган. Ҳар бир рассомнинг ижодий активлигини, даврнинг янги талабларига, мамлакатда содир бўлаётган революцион ўзгартишларга мос келадиган санъатнинг ғоявий ва бадиий савияси учун унинг масъулиятини кучайтириш зарурлиги таъкидланди.

Ўзбекистон Рассомлар союзи правлениесининг, ревизия комиссиясининг янги состави, шунингдек, СССР Рассомлар союзининг VII съездига делегатлар сайланди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Р. Н. Нишонов, СССР Рассомлар союзининг секретари О. В. Буткевич съездда нутқ сўзладилар.

Съезд ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов, республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова қатнашдилар.

(Ўзбекистон Рассомлар союзининг съезди тўғрисидаги ҳисобот газетанинг келгуси сонида эълон қилинади). ЎзТАГ.

Қайта қуришни зўр ғайрат билан амалга оширайлик

Тошкент шаҳар партия комитетининг 11 апрель куни бўлиб ўтган пленумида КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил январь Пленуми якунлари ҳамда қайта қуришни жадаллаштириш ва кадрлар билан ишлашни такомиллаштириш юзасидан шаҳар партия ташкилотининг вазифалари муҳокама қилинди.

Шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Б. Ф. Сатиннинг докладида, нутқларда ҳамма жойда соғлом маънавий-ахлоқий муҳитни вужудга келтириш, ошкораликни кенгайтириш, ҳар бир ходимнинг топширилган иш учун масъулиятини ошириш тадбирлари кўрилаётганлигига қарамай, шаҳар партия комитети, район партия комитетлари ва бошланғич партия ташкилотлари қайта қуришни ҳамон зарур даражада самарали ва ҳужумкорлик билан амалга оширмаётганликлари айтиб ўтилди. Натижада биринчи кварталда ишлаб чиқаришни ўстиришнинг белгиланган суръатига эришилмади, кўпгина корхоналар планни удалай олмадилар, давлатга йигирма беш миллион сўмлик маҳсулот кам етказиб берилди. Қурилишда силжишлар бўлмади. Аҳолига савдо ва маиший хизмат кўрсатиш соҳасидаги топшириқлар барбод этилди. Партия комитетлари интенсивлаш, социал-иқтисодий ривожланишда туб ўзгаришлар бўлиши учун мавжуд имкониятларни суст рўёбга чиқармоқдалар. Айрим раҳбарлар эскичасига ишлаётганликлари, қолоқ фикр юритаётганликлари, хўжаликка раҳбарликнинг янги методларига етарлича баҳо бермаётганликлари ва инсон омилидан суст фойдаланаётганликлари, кадрлар малакаси кўпинча паст бўлганлиги, ишчи ўринбосарларини тайёрлаш тўғрисида зарур ғамхўрлик қилинмаётганлиги кўп жиҳатдан бунга сабаб бўлмоқда.

Пленумда айтиб ўтилган камчиликларни бартараф этишга, кадрлар сиёсатини янада такомиллаштиришга, коммунистларнинг қайта қуриш жараёнида янада фаол қатнашишини таъминлашга қаратилган тадбирлар комплекси белгиланди.

Пленумда Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари Т. А. Алимов нутқ сўзлади.

Пленум ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонхўжаев, КПСС Марказий Комитетининг масъул ходимлари Н. С. Игрунов ва И. Е. Пономарев иштирок этдилар.

• • •

11 апрель куни Сурхондарё, Наманган, Сирдарё, Қашқадарё ва Хоразм область партия комитетларининг пленумлари бўлди. КПСС Марказий Комитети январь Пленумининг қарорларини бажариш юзасидан областлар партия ташкилотларининг вазифалари муҳокама қилинди. Сурхондарё область партия комитетининг биринчи секретари С. Мамарасулов, Наманган область партия комитетининг биринчи секретари Н. Р. Ражабов, Сирдарё область партия комитетининг биринчи секретари А. Ф. Клепиков, Қашқадарё область партия комитетининг биринчи секретари И. А. Каримов, Хоразм область партия комитетининг биринчи секретари М. М. Мирқосимов доклад қилдилар.

Пленумларда: Термизда — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев, Урганчда — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари В. Н. Лобко, Қаршида — Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, республика Давлат агросаноат комитети раиси И. Ҳ. Жўрабеков, Наманганда — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Ташкилий-партиявий ишлар бўлимининг мудири П. В. Догонкин, Гулистонда — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Пропаганда ва агитация бўлимининг мудири Ш. З. Камолхўжаев нутқ сўзладилар.

Қашқадарё ва Хоразм область партия комитетларининг пленумлари ишида КПСС Марказий Комитетининг масъул ходимлари Г. В. Кошель, М. Л. Ишков иштирок этдилар. (ЎзТАГ)

• • •

(Тошкент шаҳар партия комитети ва область партия комитетлари пленумлари ҳақидаги ҳисоботлар газетанинг навбатдаги сонларида эълон қилинади).

ОБЛАСТЬ ХОТИН-ҚИЗЛАР КОНФЕРЕНЦИЯСИ

САМАРҚАНД, 11 апрель. (ЎзТАГ). Бугун бу ерда бўлиб ўтган область хотин-қизлар конференциясида КПСС XXVII съезди қарорларини амалга ошириш, беш йилликнинг иккинчи йили план ва социалистик мажбуриятларини муваффақиятли бажариш юзасидан хотин-қизлар кенгашларининг вазифалари муҳокама қилинди.

Хотин-қизлар область халқ хўжалиги ва социал соҳасининг барча участкаларида самарали меҳнат қилаётганликлари, ишлаб чиқаришни бошқаришда фаол қатнашаётганликлари уқтирилди. Шу билан бирга хотин-қизларнинг меҳнат шароитларини яхшилаш тўғрисида кам ғамхўрлик қилаётган корхоналарнинг раҳбарлари кескин танқид қилинди. Ишлаётган оналарга медицина ва маиший хизмат кўрсатиш соҳасидаги жиддий камчиликлар кўрсатиб ўтилди.

Конференцияда областдаги меҳнаткаш хотин-қизлар ўртасида Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги шарафига социалистик мусобақани кенг авж олдириб юбориш йўллари белгиланди.

Область хотин-қизлар кенгашининг янги состави, Ўзбекистон хотин-қизларининг бешинчи съездига делегатлар сайланди.

Конференцияда Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари Р. С. Ашуралиев нутқ сўзлади.

(ЎзТАГ).

ЧЕХОСЛОВАКИЯ—СОВЕТ ДЎСТЛИГИ МИТИНГИ

(Боши биринчи бетда).

Миллионлаб кишиларнинг манфаатлари дахлдор бўлган бу катта тадбирларни мамлакатимизнинг ишчилар синфи, барча меҳнаткашлари актив қўллаб-қувватлаб кутиб олганликларини юксак баҳолаймиз.

Биз хўжалик ҳисобига асосланган иқтисодий бошқариш ва рағбатлантиришнинг янги системасини жорий этишга катта умидлар билан қарамоқдамиз. Бу система шахс, коллектив ва жамиятнинг, ишлаб чиқарувчи ва истеъмолчининг, план ва бозорнинг манфаатларини уйғун қўшиб олиб боришни таъминлаши керак.

Корхоналарнинг иқтисодий мустақиллиги ва ишлаб чиқаришда ўз-ўзини бошқаришнинг қарор топиши ташаббусга ва социалистик омилкорликка кенг имкониятлар очиб беради, ҳар бир ходимда хўжайинлик туйғусини тарбиялашга ёрдам беради.

Бошқаришнинг юқори поғоналарида ҳам кескин ўзгаришлар қилиниши керак. Уларнинг моҳияти — марказий органларни стратегик вазифаларни ҳал этишга, планлаштиришнинг норматив методларига ўтишга, иқтисодий воситалар ёрдамида бошқаришга ўтишга қаратишдан иборат. Марказнинг қуйи бўғинлар билан муносабатларини ҳам янгича қурмоқ керак. Министрликлар ва идоралар тармоқнинг қиёфасини белгилаб берадиган фан-техника тараққиётини таъминлаш, жамиятнинг эҳтиёжларини қондириш учун ўзларининг масъулиятларини чинакамига сезиб туришлари керак.

Сўнгги вақтда бизда хўжаликни юритиш, планлаштириш, бошқариш шароитларини тубдан ўзгартиришни кўзда тутувчи катта қарорлар қабул қилинди. Янги методларни ўзлаштириш, уларни амалда пишиқтиришдек мураккаб жараён давом этмоқда. Қабул қилинган чора-тадбирларни яхлит системага айлантириш, хўжалик механизмининг янги структурасини яратиш эҳтиёжи тобора кўпроқ сезилмоқда. Ана шу масалаларни КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленумида кўриб чиқиш кўзда тутилмоқда.

Биз ҳозирча дастлабки қадамлар қўйилганлигини, энг қийин ишлар ҳали олдинда турганлигини биламиз. Ҳаёт олдимизга қўйган ҳамма саволларга биз узил-кесил жавоб топиб бердик, дея олмаймиз. Баъзи бировларни биздан андоза олишга даъват этмоқчи ҳам эмасмиз. Ҳар бир социалистик мамлакатнинг ўзига хос хусусиятлари бор, қардош партиялар миллий шароитларни ҳисобга олиб сиёсий йўлни белгилайдилар. Бунинг устига ҳозирги вақтда СССРда биринчи ўринда турган баъзи проблемалар бошқа социалистик мамлакатларда ҳал қилинган ёки ўзига хос равишда ҳал этилмоқда.

Аммо айни пайтда биз Совет Иттифоқида амалга оширилаётган қайта қуриш социализмнинг туб моҳиятига, ижтимоий тараққиётнинг қатъий эҳтиёжларига мос келишига ишонишимизни яширмаймиз. Дўстларимиз ва иттифоқчиларимиз бизнинг сиёсатимизни қўллаб-қувватлаётганликлари партия XXVII съезди, КПСС Марказий Комитети январь Пленуми ўртага қўйган вазифаларни амалга оширишга эришишга бўлган ишончимизга ишонч қўшмоқда. Биз бу мададни қадрлаймиз! Маълумки, бутун дунёда коммунистлар, социализмнинг дўстлари, демократик ва тараққийпарвар кайфиятдаги одамлар совет қайта қуришини зўр хайрихоҳлик билан кутиб олдилар, ўзларининг келажакка умидларини шу қайта қуриш билан боғламоқдалар. Аслини олганда, ўтакетган реакционерлар, милитаристларгина режаларимизнинг амалга оширилиши социализмни янада мукаммал ва бинобарин, янада жозибадор қилишини тушуниб етиб, бу хусусда заҳрини сочмоқда.

Ғарбдаги сиёсий доиралар бизнинг қайта қуришимиз тўғрисида «гаров ўйнаш»дан. Совет Иттифоқининг қандай бўлиши маъқулроқ: ожиз бўлишими ёки кучли бўлишими, уларнинг мезонидаги даражада демократик бўлишими ёки сал бундайроқ демократик бўлиши маъқулми — бу ҳақда баҳслашишдан ҳам тоймайдилар. Баъзи бировлар режаларимиз амалга оширилиши мумкинлигига шубҳа туғдиришга ёки шу мавзуда гап сотиб, социалистик дунёда келишмовчиликлар туғдиришга умид қилмоқдалар. Қайта қуришнинг мақсадларини ўзларича талқин қилишга, турли тоифадаги оппортунистлар унга дахлдор бўлишга уринмоқдалар.

Буларнинг ҳаммасини кўра билиш керак. Лекин биз мафкуравий душманларимизнинг кирдикорлари туфайли социалистик жамиятни такомиллаштиришдан воз кечмаймиз! Биз ўз йўлимизни қатъий белгилаб олдик ва бу йўлдан чекинмаймиз.

Энди социализм мамлакатлари ўртасидаги ҳамкорлик масалаларига тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган социалистик мамлакатлар қардош партиялари раҳбарларининг бултур ноябрда Москвада бўлиб ўтган амалий учрашувида баҳамжиҳат ҳаракатларимизни янада жўшқинроқ қилиш керак, унинг механизми ўзига хос қайта қуришга муҳтождир, деган якдил хулоса чиқарилган эди.

Бу соҳада биз таянишимиз лозим бўлган нарсалар мавжуд. Урушдан сўнгги даврда социализм қудратли халқаро кучга айланди. Қардош мамлакатлар ўртасида партия, давлат ва жамоат йўли билан кенг тармоқли ўзаро алоқалар барпо этилди. Халқаро социалистик меҳнат тақсимотининг мустаҳкам негизлари яратилди. Социалистик давлатлар кўп қиррали ташкилотлари фаолият кўрсатишининг катта тажрибаси тўпланди. Фан ва маданият бойликларини алмашиб туриш кўламлари кенгайди.

Бироқ ҳамкорликнинг ўтмишда қарор топган кўпгина форма ва методлари ҳозир замонавий имкониятлар ва эҳтиёжларга мос келмай қолмоқда. Айтиш мумкинки, жаҳон системаси сифатида социализмнинг таркиб топиш даври ўтди. Янги давр бошланди, бу давр мамлакатларимиз баҳамжиҳат ҳаракатларининг бутун системасини сифат жиҳатидан янги даражага кўтаришни талаб қилмоқда.

Бунда нималар биринчи ўринга қўйилмоқда, қандай принциплар кундаланг қилиб қўйилмоқда?

Биз аввало социализм мамлакатлари ўртасидаги бутун сиёсий муносабатлар системасини тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро жавобгарлик негизига оғишмай қуриш мумкинлиги ва лозимлигига асосланамиз. Социалистик дунёда ҳеч ким ўзи учун алоҳида мавқени талаб қилишга ҳақли эмас. Ҳар бир партиянинг мустақиллиги, унинг ўз халқи олдидаги масъулияти, мамлакатни ривожлантириш масалаларини ҳал этиш суверен ҳуқуқи — булар биз учун шак-шубҳасиз принциплардир. Шу билан бирга ишончимиз комилки, ҳар бир партия ва мамлакат фақат ўз манфаатлари тўғрисидагина эмас, шунингдек, муштарак манфаатлар тўғрисида ҳам жон куйдирмаса, дўстлари ва иттифоқчиларига ҳурмат билан қарамаса, уларнинг манфаатларини муқаррар ҳисобга олмаса, социалистик ҳамдўстлик муваффақиятга эриша олмайди.

Умумий фикрга кўра, иқтисодий муносабатларда ўзаро фойдалилик ва ўзаро ёрдам принципларига изчиллик билан риоя этиш талаб қилинади. Миллий меҳнат маҳсулотларини тенг миқдорда алмаштириш социализмнинг табиатига тўла мос тушади, бу интеграциянинг табиий негизидир. Шу билан бир вақтда ижтимоий тузумимиз интернационал табиатининг ўзи камроқ ривожланган мамлакатларни социалистик меҳнат тақсимотига янада тўлароқ жалб этиш, пировард натижада иқтисодий ривожланиш даражасини тенглаштириш манфаатлари йўлида бундай мамлакатларга кўмаклашишни кўзда тутади.

Ниҳоят, халқаро ишлардаги ҳамкорлигимиз тўғрисида. Бу ҳамкорлик хавфсизлик, ядро фалокатининг олдини олиш, халқларнинг тинч меҳнати учун нормал ташқи шароитларни таъминлаш каби ҳаммамиз учун ҳаётий муҳим масалаларни ҳал этишга қаратилган. Социалистик давлатларнинг ҳар бири қанчалик фаол ва ташаббускорлик билан ҳаракат қилса, улар умумий мақсадларга шу қадар муваффақиятлироқ эришишларини тажриба кўрсатди.

Социализм мамлакатлари ҳамкорлиги ривожланиши ҳозирги босқичининг энг муҳим сифат белгиларидан бири—бизнингча, социалистик қурилишда ўзаро тажриба алмашишнинг, уни умумлаштиришнинг аҳамияти кескин ошганлигидир.

В. И. Ленининнинг ҳар бири бир томонлама бўладиган бир қанча уринишлардангина яхлит социализм таркиб топиши мумкин, деган сўзлари маълум. Тарихан иш шундай бордики, жаҳон социализм системаси вужудга келишининг дастлабки босқичида Совет Иттифоқи социалистик қурилиш тажрибасига эга бўлган ягона мамлакат эди. Табиийки, бу тажрибани намуна сифатида қабул қилдилар. Бизнинг давримизда эса бир қанча қардош мамлакатлар социалистик тараққиётнинг бой тарихига эга бўлиб, ана шу даврда ўзига хос формалар ва оригинал ечимлар жорий этилган. Бирорта партия ҳам фақат ҳақиқатни монополия қила олмайди. Ўз-ўзидан равшанки, бу партияларнинг ҳаммаси ўз мамлакатларидаги шароитларни ҳисобга олиб, социалистик дунёда вужудга келган барча қадриятлардан фойдаланишдан ғоят манфаатдордирлар.

Айтиш мумкинки, ҳозирги пайтда Коммунистик партиянинг фақат ўз тажрибасигагина эмас, дўстлар тажрибасига муносабати ҳам идора этувчи Коммунистик партия жиддийлигининг пухта мезонидир. Бу тажрибанинг қимматига келганда эса, бизнинг битта мезонимиз бор: ижтимоий-сиёсий практика, социал-иқтисодий ривожланиш натижалари, амалда социализмнинг мустаҳкамланиши ана шу мезондир.

Қардош партиялар Марказий Комитетлари Бош секретарларининг амалий учрашуви чоғида берилган баҳолар ва чиқарилган хулосалар, жумладан, СССР билан Чехословакия ўртасидаги социалистик иқтисодий интеграцияни чуқурлаштиришнинг янги босқичини очиб беради. Биз иқтисодий ҳамкорликнинг катта миқёсларига чиқиб олдик. Ўзаро товар оборотимиз бу йил 14 миллиард сўмга етади. Лекин мамлакатларимизнинг ишлаб чиқариш ва фан-техника имкониятлари замиридаги интеграциялаш резервларидан ҳали тўла фойдаланилгани йўқ. Бу резервлардан товар алмашишни экстенсив кўпайтириш асосида, эскичасига фойдаланиш мумкин эмас. Иқтисодий алоқалар жиддий қайта қуришга, сифат жиҳатидан яхшиланишга муҳтождир.

Келгуси беш йилликдаёқ ўзаро меҳнат тақсимоти структурасини жиддий яхшилаш имконияти бор. Биз ишлаб чиқаришни, энг аввало машинасозликда ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш ва кооперациялаш каби интеграциялаш формаларини ривожлантиришни асосий вазифа қилиб қўйиш зарурлиги тўғрисида чехословакиялик ўртоқларимиз фикрига қўшиламиз. Сиз билан бизга замонавий маҳсулотлар ишлаб чиқаришга куч-ғайратларни янада маҳкамроқ бирлаштиришни, халқ ибораси билан айтганда, худонинг ўзи амр қилмоқда. Масалан, металлургия, химия, энергетика машина-ускуналари, роботлар, ва автомобиль моторлари, видеомагнитофонлар ва шахсий компьютерлар ишлаб чиқаришда куч-ғайратларимизни бирлаштириш тақозо этилмоқда.

Бу вазифаларни ҳал этиш учун бевосита ишлаб чиқариш ва фан-техника алоқаларини ўрнатиш, қўшма корхоналар ва ташкилотлар барпо этиш йўлига ўтилмоқда. Дастлабки қадамлар қўйилди — мен «Робот» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасини, Нитра шаҳридаги биотехнология лабораториясини кўзда тутяпман. Бошқа шартномалар ҳам имзоланди, лекин афсуски, ҳали ҳам кўп учраб тураётган бюрократик тўсиқлар бу битимларнинг амалга оширилишига халақит бермаслиги муҳимдир.

Бевосита алоқаларни ривожлантириш, айниқса, қўшма корхоналарни вужудга келтириш унчалик осон иш эмас, албатта. Бу соҳада ҳали барча иқтисодий, бошқарув, юридик масалалар: нарх белгилаш, иш ҳақи, бошқаришни ташкил этиш, даромадларни тақсимлаш масалалари тўла ҳал қилинганича йўқ. Ҳозир ҳаммамизнинг бу масалаларни ҳал этишга амалий ёндашишимиз, социалистик кооперациянинг янги куртакларига ҳар томонлама мадад бериб, уларни мустаҳкамлашимиз муҳимдир. Бу эса юз карра фойда келтиради.

Кўпгина Совет ва Чехословакия коллективлари — ишлаб чиқариш, илмий, конструкторлик коллективлари ўртасидаги фаол ҳамкорлик Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатларнинг 2000 йилгача мўлжалланган фан-техника тараққиёти Комплекс программаси доирасида ҳам йўлга қўйилиши лозим.

Азиз ўртоқлар, мамлакатларимиз яқиндан ва аҳил ҳамкорлик қилиб, тараққиётнинг ҳозирги босқичида олдимизда пайдо бўлган вазифаларни муваффақиятли ҳал этадилар, социализмни янгилаш ва улуғлашга, унинг позицияларини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшадилар, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсизлар.

Ҳурматли ўртоқлар! Биз яшаётган давр тинчлик тақдири, инсониятнинг келажагига тааллуқли мураккаб, ҳатто ниҳоятда чуқур мулоҳазаларга толдирадиган масалаларни зиммамизга юкламоқда.

Ҳозирги дунёнинг ўзаро боғлиқлиги шундаки, барча халқлар тоғ ёнбағридан бир арқонни ушлаб чиқаётган альпинистларга ўхшайдилар. Улар биргаликда олға юриб, чўққига чиқишлари ёки биргаликда жарга қулаб кетишлари мумкин. Бу нохушлик содир бўлмаслиги учун сиёсий арбоблар тор маънода тушуниладиган манфаатларини четлаб, замонавий вазиятнинг кескинлигини англаб олишлари керак. Шу боисдан ҳам ядро даврида янги сиёсий тафаккурнинг зарурлиги шу қадар ўткир масала бўлиб турибди. Худди ана шундай тафаккур халқаро муносабатларнинг барча иштирокчиларини инсониятга қирилиб кетиш хавфини солаётган ядро фалокатининг олдини олиш юзасидан шошилинч чоралар кўришга олиб келишга қодирдир.

Янги тафаккур ғояси ҳеч қандай акс-садо бермаяпти, деб айтиб бўлмайди. Аксинча, бундай тафаккурга қўшилаётган кишилар сафи жаҳонда тобора кенгайиб бормоқда. Шу жумладан, олимлар, врачлар, бошқа кўп касб вакиллари, ижодий зиёлилар ўртасида шундай тарафдорлар кўпаймоқда, яқинда Москвада бўлиб ўтган «Ядросиз дунё учун, инсониятнинг омон қолиши учун» халқаро анжумани бунга ишончимизни янада оширди.

У ёки бу масалаларда халқаро ишларга янгича ёндашув Ғарбдаги бир қанча таниқли сиёсат ва давлат арбоблари томонидан ҳам намоён этилаётганини кўриб турибмиз. Аммо, бу дастлабки нишоналардир, холос. Ҳали Ғарбда ташқи сиёсатга нусха ураётган эскича фикрлаш кучлидир. Қуролсизланиш иши карахт нуқтадан ниҳоят силжиганидан кейингина янгича сиёсий фикрлаш реал кучга айланди, деб ҳақиқатан ҳам гапириш мумкин бўлади.

Бунга умид боғласа бўладими, ҳозирги мавжуд истиқболлар қандай?

Дарров жавоб бера қолай: умид бор, ҳарбий хавфни камайтирса бўлади. Бизнинг бу эътиқодимиз ядровий тўқнашув оқибатлари инсоният учун қирғин келтиришини жаҳонда тобора теран англаб олинаётганлигига, ядро қуролларининг ниҳоятда вайронагарчилик келтирувчи турларини тубдан қисқартириш ва йўқотиш тўғрисида аҳдлашувларга эришишнинг Рейкьявикда очилган имкониятларига асосланади.

Совет Иттифоқи ядровий қуролсизланиш масалаларининг бутун комплекси юзасидан ўзаро мақбул ечимлар қидиришга интилаётганлигини масъулият билан айтмоқда. Стратегик ҳужум қуролларини тубдан қисқартириш туб проблема бўлиб турибди. Маълумки, биз бу жиҳатдан ниҳоятда қатъий тадбирларга — 5 йил ичида уларни 50 процент камайтиришга ҳам, 10 йил ичида бутунлай йўқотишга ҳам тайёрмиз. Табиийки, бунинг муқаррар шарти бор. Ракетадан мудофаа шартномаси сўзсиз бажарилиши, космосда қуролланиш пойгаси бошланмаслиги керак.

Ниҳоят, қуролсизланиш йўлида биринчи ва шу боисдан ҳам фавқулодда муҳим қадам қўйишга интилиб, биз ўртача олислик ракеталари хусусида аҳдлашиб олишни таклиф этдик. Биз бунда жаҳон жамоатчилигининг фикрини ҳам ва Ғарбдаги шерикларимизнинг Европани ана шу ракеталардан батамом тозалаш хусусидаги мулоҳазаларини ҳам эътиборга олдик. Аммо, танг қоладиган вазият рўй берди: баъзи сиёсатчилар ва ҳатто ҳукуматлар ҳам ўзлари сажда қилган «нулинчи вариант»дан воз кечмоқдалар. Ўртача олислик ракеталари хусусидаги масалани ҳал этиш йўлига турли шартлар ва писандалар билан тўсиқ қўйишга уринмоқдалар.

Ғарбда ҳозир оператив-тактик мақсадларда қўлланиладиган ракеталар муаммоси тўғрисида кўп гапирмоқдалар ва ёзмоқдалар. Биз бу проблемани ҳам амалий ҳал этишга тайёрмиз, аммо буни шундай қилиш керакки, бугун марказий масала бўлиб турган ўртача олислик ракеталари тўғрисидаги масала юзасидан аҳдлашувларга эришиш чигаллашмасин.

Европадаги ўртача олислик ракеталари тўғрисида кечиктирмасдан шартнома тузилишини енгиллаштириш учун биз Европа қитъасида жойлаштирилган 500 километрдан тортиб 1000 километргача олисга отиладиган ракеталарни камайтириш ва шундан кейин йўқотиб юбориш масаласини, буни ўртача олислик ракеталари проблемасини ҳал этишнинг бориши ва қандай ҳал этилиши билан боғламасдан, муҳокамани бошлаб юборишни таклиф этмоқдамиз.

Музокаралар даврида томонлар оператив-тактик ракеталар сонини кўпайтирмаслик юзасидан мажбуриятлар олишлари мумкин бўлур эди. Шуни таъкидламоқчиманки, биз Европадаги оператив-тактик ракеталарни тубдан қисқартириш ва пировардида батамом йўқотиб юбориш тарафдоримиз. Бўлажак аҳдлашувга бундай ракеталарни кўпайтириш ва такомиллаштириш тўғрисидаги турли ён босишлар кераксиз, деб ҳисоблаймиз.

Ўртача олислик ракеталари тўғрисидаги битим имзоланганидан кейин ва оператив-тактик ракеталар тўғрисидаги масалани муҳокама қилишнинг боришидан қатъи назар, Совет Иттифоқи ЧССР ва ГДР ҳукуматлари билан келишиб олиб, Ғарбий Европада «Першинг-2» ва қанотли ракеталар жойлашганлигига жавобан ЧССР ва ГДРда жойлаштирилган ракеталарни олиб чиқиб кетади.

Оператив-тактик ракеталар тўғрисидаги шартномалар, табиийки, қаттиқ контрол остида амалга оширилган бўлур эди. Ўртача олислик ракеталари ва стратегик ядро қуроллари устидан ўрнатилган қаттиқ контрол сингари контрол ўрнатилган бўлур эди.

Ҳамонки, гап Европадаги ядро қуролларининг бутун-бутун турларини қисқартириш, бунинг устига уларни йўқотиб юбориш хусусида борар экан, бўлажак аҳдномаларга риоя қилинишини текшириш масалалари сифат жиҳатдан янгича аҳамият касб этади. Бу шароитларда контрол хавфсизликни таъминлашнинг энг муҳим воситаларидан бири бўлиб қолади. Шу боисдан ҳам биз бу соҳада энг қаттиқ чоралар ишлаб чиқилиши тарафдоримиз. Бу ўринда биз контролнинг ўзинигина рўкач қилавермасдан, ядровий қуролсизланишнинг барча босқичларида томонлар ўз мажбуриятларини қандай бажараётганликларини текширишни назарда тутмоқдамиз.

Қисқартиришдан кейин қоладиган ракеталар ва учириш қурилмалари, улар хоҳ жанговар составда бўлсин, хоҳ барча бошқа объектлар — синов полигонлари, заводлар, ўқув марказларида ва ҳоказоларда бўлсин, тегишли контрол, шу жумладан, жойларда инспекция қўлланиладиган контрол билан қамраб олиниши керак. Бошқа томоннинг учинчи мамлакатлар территорияларида жойлашган ҳарбий базаларига кириш учун инспекторларга ижозат берилиши керак. Бу битимга қатъий риоя қилинаётганлигига тўла ишонч бўлиши учун зарурдир.

Европа хавфсизлиги билан боғлиқ бўлган яна бир етилган масала бор — бу ана шу регионда қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларнинг жуда катта потенциали жамланганидадир.

Умуман бутун дунё учун бўлганидек, Европа учун ҳам стратегик, ўртача олислик ва оператив-тактик ядро қуролини йўқотиш нуфузли вазифадир, албатта. Ҳеч ким бу масала хусусида баҳслашиб ўтирмайди. Аммо, масалани қуйидаги таҳлитда олиб кўрайлик: қитъада тактик ядровий ва ноядровий қуролнинг жуда кўп миқдорда жамғариб қўйилиши, шунингдек бир-бирига қарама-қарши бўлган қуролли кучларнинг тўпланиши хавфсиз дунё тўғрисидаги тасаввурга мос тушадими? Бу саволга жавоб аниқ-равшан, деб ўйлайман.

Афсуски, бу хусусдаги ниҳоятда қониқарсиз аҳволни тузатиш учун ҳозирча ҳеч нарса қилингани йўқ. Тўсатдан бўладиган ҳужум имкониятини истисно этиш учун тактик ядро қуролини қисқартириш ва пировардида йўқотиб юбориш, қуролли кучлар ва оддий қурол-яроғларни тубдан қисқартириш учун тадбирлар кўриш вазиятини бутунлай ўзгартириш керак.

Варшава Шартномасида қатнашувчи мамлакатларнинг Будапешт программаси рўёбга чиқарилиши бу йўлдаги катта қадам бўлур эди. Мазкур программада қуролли кучлар ва оддий қуролларни қисқартириш масалаларини тактик ракеталар, зарбдор авиация, атом артиллерияси ва бошқа тактик ядровий воситалар билан комплекс ҳолда ҳал этиш таклиф қилинади. Тактик ядровий қуроллар кўпчилигидан «икки йўналишда», яъни улар оддий, шунингдек ядровий зарядлар сифатида зарба бериш мумкин бўлганлиги учун масалаларни шу тариқа биргаликда кўриб чиқиш зарурати тақозо этилмоқда.

Европада қуролли кучлар ва қурол-яроғларни қисқартириш учун Европадаги барча давлатлар, АҚШ ва Канада биргаликда куч-ғайрат сарфлашлари зарур. Ҳозирги вақтда Венада Варшава Шартномаси ва НАТО мамлакатлари ўртасида маслаҳатлашувлар ўтказилмоқда. Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш қатнашчилари бўлган давлатларнинг барча ташқи ишлар министрлари биргаликда тактик ядровий қуролларни, қуролли кучларни ва оддий қуролларни тубдан қисқартириш мақсадида кенг кўламдаги музокаралар бошлаш тўғрисида қарор қабул қилиш пайти келмадимикан, деган савол туғилади.

Бундай музокараларда ҳарбий мухолифликни камайтириш ва қўққисдан ҳужум қилиш хавфининг олдини олиш, шунингдек иккала ҳарбий иттифоқ бевосита туташган зонадан энг хатарли, ҳужум қуроллари турларини ўзаро олиб чиқиб кетиш билан боғлиқ биринчи навбатдаги бир қанча тадбирларни ҳам муҳокама қилиш мумкин бўлур эди.

Жойларда халқаро контрол ўрнатиш ва инспекциялар қўлланиш билан қуролли кучлар ва қурол-яроғларни анча қисқартириш ана шу музокараларнинг пировард мақсади бўлур эди. Ўтган йили Стокгольмда ўтказилган конференция ана шундай тадбирларни ишлаб чиқиш тажрибасини берди.

Ўз-ўзидан равшанки, СССР, АҚШ ва мазкур региондаги бошқа давлатларнинг қуролли кучлари ва қурол-яроғлари тўғрисидаги тегишли маълумотларни айрибошлаш ҳам талаб қилинган бўлур эди.

Ғарбдагилар қуролли кучлар соҳасидаги тенгсизлик, номутаносиблик тўғрисида гапиришмоқда. Европада ҳар иккала томон қуролли кучларида тарихий, географик омиллар ва бошқа хил омиллар билан боғлиқ номутаносиблик мавжуд, албатта. Биз қуролланиш жиҳатидан орқада қолган давлатларни қуроллантириш ҳисобига эмас, балки бу соҳада илгарилаб кетган давлатларнинг қурол-яроғларини қисқартириш ҳисобига қайсидир жиҳатларда вужудга келган тенгсизликни бартараф этиш тарафдоримиз.

Биз Европада ҳарбий мухолифликни пасайтириш жараёнини мувозанатнинг ҳар бир босқичида қурол-яроғларнинг оқилона даражада бўлишига босқичма-босқич риоя этишдан иборат, деб биламиз. Бундай чора-тадбирлар Европада тўпланиб қолган қуролли кучлар ва қурол-яроғлар проблемаларининг бутун тўпламини олға силжитиш имконини берган бўлур эди. Ҳозирги вақтда ҳақиқатдан ҳам ноёб имконият мавжуд ва бу имконият қўлдан бой берилишини кечириб бўлмайди.

Ядросиз зоналар, химиявий қуролдан холи зоналарни вужудга келтириш каби тадбирлар ҳам Европа хавфсизлигини мустаҳкамлаш манфаатларига кўмаклашган бўлур эди. Шуни айтмоқчиманки, биз Марказий Европада ядросиз майдонни вужудга келтириш тўғрисидаги таклиф билан ГДР ва ЧССР ҳукуматларининг ГФР ҳукуматига йўллаган мурожаатини қўллаб-қувватлаймиз. Маълумки, Германия социал-демократик партияси ҳам шундай ядросиз майдон ғояларини ишлаб чиқишга ҳисса қўшди.

Барча ядровий ўқ-дорилар, жумладан ядровий миналар, оператив-тактик ва тактик ракеталар, атом артиллерияси, зарбдор тактик авиациянинг ракета ташувчи самолётлари, шунингдек ядро қуролини қўллана оладиган зенит-ракета комплекслари ана шу зонадан олиб чиқиб кетилган бўлур эди. Мана шу воситаларнинг анча қисми — «икки йўналишдаги» воситалардир.

Биз мана шундай ядросиз майдондан Совет Иттифоқининг барча ядровий воситаларини олиб чиқиб кетишга, мазкур зонанинг ядросиз статусини таъминлаш ва ҳурмат қилишга тайёрмиз. Ўз-ўзидан равшанки, бундай ядросиз майдон тўғрисидаги аҳдлашув ГДР ва ЧССР ҳукуматлари таклиф этаётган ядросиз майдонда НАТО томонида ядровий қурол бўлмаслигини кўзда тутиши зарур.

Биз Болқон ярим оролида ядровий ва химиявий қуролдан холи бўлган зона тўғрисидаги Болгария, Руминия, Греция таклифларининг рўёбга чиқарилиши катта аҳамиятга эга бўлур эди, деб ўйлаймиз. Европа қитъасида ишончни ошириш масалаларида Польшанинг актив позицияси, шунингдек, Финляндия ва Шимолий Европадаги бошқа мамлакатларнинг мазкур районда ядросиз зона тўғрисидаги таклифи қўллаб-қувватлашга лойиқдир.

Муҳим аҳамиятга эга бўлга яна бир масала — химиявий қуролни тақиқлаш тўғрисида тўхталиб ўтмоқчиман. Биз тегишли халқаро конвенция тезроқ, — шу йилнинг ўзидаёқ ишлаб чиқилиши учун изчил курашмоқдамиз, шу хусусда актив музокаралар олиб бораяпмиз. Совет Иттифоқи химиявий қурол ишлаб чиқаришни тўхтатиб қўйганлигини сизларга маълум қилишим мумкин. Варшава Шартномасида қатнашувчи бошқа мамлакатлар, маълумки, бундай қуролларни ҳеч қачон ишлаб чиқармаганлар ва бундай қуроллар уларнинг территориясида бўлмаган.

СССР ўз чегараларидан ташқарида химиявий қуролга эга эмас, бундай қуролларнинг запасларига келганда, бизда ана шу қуролларни йўқ қилиш учун махсус корхона қурила бошланганлигини маълум қилишни истардим. Бундай корхонанинг ишга туширилиши халқаро конвенция тузилганидан кейин химиявий қуролсизланиш жараёнини тезда амалга оширишга имкон берган бўлур эди.

Ядровий қуролсизланиш проблемалари тўғрисида яна гапирар эканман, уларнинг орасида Европада ўртача олислик ракеталари проблемасини тезроқ ҳал этиш мумкинлигини айтмоқчиман. Жаҳонда қуролсизланиш соҳасидаги мана шу биринчи, ҳақиқатдан ҳам катта тадбирни амалга оширишга ва бу билан Ғарб ва Шарқ ўртасида ҳамжиҳатликнинг принципиал жиҳатдан янги иқлимини вужудга келтиришга кўмаклашишга АҚШни даъват этишлар тобора кўпаймоқда.

Биз Греция, Голландия, Испания, Италия, Финляндия ва Европадаги бошқа кўпгина мамлакатлар Европада ўртача олислик ракеталарига оид проблемалар ҳал этилишини қатъиян талаб қилаётганликларини катта сиёсий аҳамиятга молик омил, деб ҳисоблаймиз.

Биз Европани ўртача олислик ядро ракеталаридан халос этишга кўмаклашишга, ниҳоят, ядровий қуролсизланишга ўтишга Париж, Лондон ва Бонни таклиф этамиз.

Айни Европада янгича сиёсий фикрлашга йўл очиш пайти келди!

Шу муносабат билан Европанинг ҳозирги дунёдаги роли тўғрисида гапиришга рухсат бергайсиз. Айни шу ерда, Чехословакияда Европанинг географик маркази жойлашган ва ҳатто бу нуқтанинг рамзи бўлган тош айни шу ерга, Чехословакияга қўйилган. Мана шу хусусдаги фикрларимизни ўртоқлашиш жуда ўринлидир.

Биз ташқи сиёсатимизнинг Европага оид қисмига алоҳида аҳамият берамиз. Нима учун шундай! Энг аввало, халқларимиз мана шу қитъада яшайдилар, бу ерда вужудга келган цивилизациянинг бошқалар билан бирга қонуний меросхўрлари бўлиб, уни ривожлантиришга ўзларининг ажралмас ҳиссаларини қўшмоқдалар. Социализм жаҳон ана шу қисмининг ҳам кўп асрлик тарихида туб бурилишни амалга оширди. Бу ерда азалдан урушлар бўлиб келган. Шарқий Европа мамлакатларида фашизм тор-мор этилганлиги ва социалистик революциялар ғалаба қозонганлиги қитъада янги вазиятни вужудга келтирди — бу ерда қуролли можароларнинг битмас-туганмас занжирини узиб ташлашни мақсад қилиб қўйган қудратли куч таркиб топди. Айни социализм туфайли Европа халқлари қирқ йилдан кўпроқ вақтдан буён осойишта яшаяптилар.

Биз ҳозир ҳам қитъа мухолиф ҳарбий блокларга бўлинишига, бу ерда қурол-яроғ аслаҳахоналари кўпайишига, ҳарбий хавф-хатар манбаи бўлган барча нарсаларга қатъиян қарши курашаверамиз.

Янгича тафаккур муносабати билан биз «Умумевропа хонадони» ғоясини олға сурдик. Бу — чиройли фантазия эмас, балки қитъадаги вазиятни жиддий таҳлил этиш натижасидир. «Умумевропа хонадони» тушунчаси, гап турли социал системаларга тааллуқли ҳамда бир-бирига қарама-қарши ҳарбий-сиёсий блокларга кирадиган давлатлар тўғрисида бораётган бўлса ҳам, аввало, муайян даражада яхлитликни тан олишни билдиради. Бу тушунча етилган проблемаларни уларни ҳал этишнинг реал имкониятлари мавжудлиги билан қўшиб акс эттиради.

Европа аҳоли ғоят зич жойлашгани ва шаҳарлар катталашгани билан бирга қурол-яроғлар билан қалаштириб юборилган, бу ерда уч миллионлик армиялар бир-бирига қарама-қарши турибди. Ҳатто «оддий» уруш ҳам бу ерда ҳалокатли бўлур эди. «Оддий» қурол-яроғлар ҳозир иккинчи жаҳон уруши пайтида қўлланилган қурол-яроғларга нисбатан кўп марта катта вайронгарчиликлар келтиради. Шу билан бирга Европа территориясида атом электр станцияларида 200 га яқин блоклар, қудратли химия заводларининг кенг тармоқлари мавжуд бўлганлиги учун ҳам ғоят хатарлидир. Чунки бу электростанциялар ва заводларга шикаст етказилиши қитъани ҳаёт учун яроқсиз қилиб қўйган бўлур эди.

Яшаш муҳитининг булғанишини олиб кўринг. Қитъамизда индустрлаштириш кўламлари ва транспорт тараққиёти шу қадарки, экология хавфи хатарли нуқтага яқинлашиб қолди. Бу проблема миллий чегаралардан чиқиб кетди, у Умумевропа проблемасидир.

Европанинг ҳар икки қисмида интеграция жараёнлари қандай ўтиши ҳақида ҳам ўйлаб кўрадиган пайт келди. Жаҳон хўжалик қонунлари объективдир. Бунинг устига фан-техника тараққиёти ҳам ўзаро манфаатли кооперациянинг қандайдир формаларини излашга мажбур этмоқда.

Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши Европадаги барча халқларнинг манфаатларини кўзлаб алоқа ўрнатиш ҳақида сигнал берди. Социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари экономикасидаги янги жараёнлар Европа ҳар иккала қисмининг иқтисодий ҳамкорлигини кучайтириш ва бойитишга, янги мазмун билан тўлдиришига имкон беришига умид қилса бўлади.

«Атлантикадан тортиб Уралгача» Европа — юксак маънавий мазмундаги тарихий-маданий категориядир. Бу ерда жаҳон цивилизацияси уйғониш ва маориф ғоялари билан бойиди, инсонпарварлик анъаналари ва социализм тўғрисидаги таълимот қудратли ривож топди. Европадаги барча миллатларнинг гениал кишилари куч-ғайратлари билан илмий билимлар ва дунёни бадиий англаб етишнинг барча тармоқларида бебаҳо фонд барпо этилди.

Шундай қилиб, биз Европа учун ядро крематорийси ўрнига хилма-хил ва айни пайтда яхлит Европа маданиятини тинч йўл билан ривожлантиришни таклиф этмоқдамиз.

Бизнинг «Умумевропа хонадони» тўғрисидаги тасаввуримиз унинг эшикларини кимлар учундир беркитиб қўйиш истагини билдирмайди. Аксинча, Европа тараққиёти унга дунёнинг қолган барча қисми тараққиётига ҳам катта ҳисса қўшишга имкон берган бўларди. Европа очлик, қарздорлик, кам ривожланганлик, қуролли можароларни тугатишга кўмаклашиш проблемаларини ҳал этишда иштирок этишдан ўзини четга олмаслиги керак.

Ҳеч истисносиз, Европадаги ҳамма халқлар қитъада яхши қўшничилик ва ишонч муҳити, тинч-тотув яшаш ва ҳамкорлик муҳити қарор топиши тарафдори эканлигига шубҳа қилмаса бўлади. Бундай муҳит тўла маънода янги сиёсий тафаккурнинг тантанаси бўлур эди.

Ана шу мақсад томон ҳаракат қилишни фақат маънавий тартибдаги мулоҳазалар тақозо этаётгани йўқ. Бундай ҳаракат Европадаги барча мамлакатларнинг туб манфаатларига мос келади, чунки бир-бирига боғлиқ бўлган бизнинг асримизда Европа ҳамжамиятининг, ҳатто бутун дунё ҳамжамиятининг биргаликдаги куч-ғайратларигина ҳал этиш мумкин бўлган проблемалар тобора кўпроқ пайдо бўлмоқда. Терроризм, жиноятчилик, гиёҳвандлик каби цивилизацияга хавф солаётган ҳодисаларга қарши кураш куч-ғайратларни бирлаштиришни талаб қилмайдими, ахир? Бугун биз инсоният бошига тушган СПИД каби янги кулфатга қарши курашда куч-ғайратларимизни бирлаштирмасак, эртага кеч бўлиб қолиши равшан эмасми, ахир?

Бу райхатни давом эттириш мумкин. Ҳозирги пайтда ўнлаб мураккаб проблемалар жаҳоншумул проблемалар тусини олмоқда, яъни уларни бирлашган Жаҳон ҳамжамиятигина ҳал этишга қодир. Европа муносиб намуна кўрсатиши мумкин, бизнинг мамлакатларимиз эса бу ишга ўз ҳиссаларини қўшишга қатъий аҳд қилганлар.

Биз Чехословакиянинг иқтисодий анжуман ўтказиш тўғрисидаги ташаббусини ана шу жиҳатдан қараб чиқмоқдамиз. Бундай анжуман давлатларнинг иқтисодий хавфсизлигини мустаҳкамлашда, ўзаро фойдали кооперацияни ривожлантиришда катта роль ўйнай олишига ишонамиз.

Москвада гуманитар ҳамкорликни ривожлантириш борасида Умумевропа кенгаши қатнашчиси бўлган давлатларнинг конференциясини ўтказиш тўғрисидаги таклифимиз ҳам ана шу ниятларимизга асосланган.

Биз қарама-қарши туришдаги кескинликни, бироз бўлса-да, реал юмшатувчи ҳар қандай ғоя олға суриш ва муҳокама қилишга арзийди, деб ҳисоблаймиз. «Умумевропа хонадони» тушунчаси амалий тушунчага айланиши учун биргаликда кўп иш қилинди. Европанинг урушдан кейинги тузилиши ҳамма томонидан эътироф этилган. Барча Европа мамлакатлари ўртасида ишончни қадам-бақадам мустаҳкамлаб боришга имкон берадиган Хельсинки жараёни яшамоқда.

Айнан шу йўналишда ҳаракат қилишни, муштарак манфаатларни аниқлашни, ҳарбий қарама-қарши туриш даражасини камайтиришни, ядросиз дунё томон ҳаракат қилишни кўзлаб Европадаги ишларни олиб боришни истар эдик.

Азиз ўртоқлар!

Шу йилнинг охирида биз Улуғ Октябрь революциясининг 70 йиллигини, келгуси йилнинг бошида Чехословакияда Февраль революциясининг 40 йиллигини нишонлаймиз. Бу воқеалар бир-бири билан чамбарчас боғланган. Улар социализмга ўтишнинг тарихий қонуниятини, унинг формалари бой ва хилма-хил эканлигини очиб беради.

Биз катта йўлни босиб ўтдик, биргаликда кўп нарсаларга эришдик. Тарих социализм мамлакатлари олдига қўйган вазифалар нақадар улуғвор бўлмасин, биз уларни ҳал қила олишимизга ишонамиз. Партияларимизнинг иродаси, социалистик тузумнинг битмас-туганмас имкониятлари, халқларимиз дўстлиги ва ўртоқлиги бунинг гаровидир.

Яшасин иттифоқимиз!

Совет ва Чехословакия халқлари дўстлиги ва қардошлиги йилдан-йилга мустаҳкамланаверсин!

Халқларимиз танлаб олган социалистик йўл, уларнинг қалин ҳамкорлиги ва баҳамжиҳат ҳаракатлари уларга янги-янги катта самаралар келтираверсин!

Ер юзида тинчлик бўлсин!

* * *

Г. Гусак ва М. С. Горбачев ўртоқларнинг нутқлари зўр эътибор билан тингланди ва давомли қарсаклар билан бўлиниб турди.

Оркестр партия гимни — «Интернационал»ни ижро этди.

ИЖОДИЙ ИЗЛАНИШ — СОЦИАЛИЗМГА ХИЗМАТ ҚИЛСИН

М. С. Горбачевнинг Прага меҳнаткашлари билан учрашувлари

ПРАГА, 10 апрель. (ТАСС махсус мухбирлари **А. Беликов, Ю. Трушин, Г. Шишкин**). Машинасозликнинг техникавий даражаси — бутун саноатни модернизациялашнинг негизидир. Бу М. С. Горбачевнинг «ЧКД—Прага» ишлаб чиқариш-хўжалик бирлашмаси меҳнаткашлари билан суҳбатидаги асосий фикр бўлди. Бугун ЧКП Марказий Комитетининг Бош секретари, ЧССР Президенти Г. Гусак иштирокида цехларда корхона ишчилари ва инженерлари, раҳбарлари ҳамда жамоат ташкилотларининг вакиллари билан жуда кўп учрашувлар бўлди.

Заводнинг пўлат пештоқига «Корхона СССРнинг муҳим буюртмаларини ишлаб чиқармоқда», деб ёзиб қўйилган. Буни Прагадан ташқарида ҳам биладилар. Корхонанинг сифатли маҳсулотларини ўнлаб совет шаҳарлари, юзлаб заводлар ва қурилишлар олмоқда. Чехословакия машинасозлари корхонага берилган Совет Халқлар дўстлиги орденини юксак ишчилик шарафига берилган мукофот деб ҳисоблайдилар. Компрессорлар — халқ хўжалиги барча тармоқларининг «мушаклари»дир. Металлургия комбинатлари, химия саноати корхоналари ва коммунал хўжалиги, шахталар ва цемент заводлари ишларининг муваффақияти кўп жиҳатдан ана шу компрессорларнинг қанчалик пухта ва мукаммаллигига боғлиқ.

Бош секретарнинг ишчилар билан суҳбати поршенли компрессорлар йиғув цехи кираверишидаёқ бошланди.

М. С. Горбачев: Заводга келганимдан жуда хурсандман. Мен учун ҳамиша, ҳамма программаларда энг муҳими меҳнаткашлар билан, аввало ишчилар синфи билан учрашувдир. Агар ишчиларнинг кайфияти яхши бўлса, у ҳолда мамлакатда ҳамма нарса кўнгилдагидек бўлади. Социалистик мамлакатларда асосий куч — меҳнаткашлардир, меҳнаткашлар ўртасида асосий куч — ишчилар синфидир.

Овозлар: Жуда тўғри. Фикрингизга қўшиламиз.

Суҳбат цехда давом этади.

В. Трейтнер, завод директори: Биз ўз маҳсулотимизнинг 70 процентдан кўпроғини Совет Иттифоқига етказиб берамиз.

М. С. Горбачев: Бу жуда муҳим маҳсулот эканлигини айтишим керак. Бунинг устига ҳамиша бу ерда маҳсулотнинг техникавий даражасини, унинг сифатини кузатиб туриш талаб қилинади. Компрессорларнинг техникавий даражаси кўп ҳолларда технология даражасини белгилаб беради. Хуллас, сизлар жуда муҳим маҳсулот тайёрлайсизлар. Айтинглар-чи, сифат хусусида Совет Иттифоқидан кўп эътироз оляпсизларми?

В. Трейтнер: Бахтимизга сифатга эътирозлар йўқ. Биз ҳамма компрессорларни стендларда синаб кўрамиз.

М. С. Горбачев: Қойил. Стендларда синаб кўриш тўғри иш. Техникавий даражаси жиҳатидан-чи? Қандай илтимослар бор? Совет Иттифоқида маҳсулотнинг техникавий даражасидан мамнун бўлишяптими?

В. Трейтнер: Агар биз энг юксак даражани таъминласак, чет эллардаги компрессорлардан қолишмайди, деб ўйлайман.

М. С. Горбачев: Ишни худди шундай давом эттираверинглар. Ҳозир шундай: агар техникавий даражани жаҳон стандартлари даражасидан пасайтириб юборсанг, — ҳаммасидан маҳрум бўласан. Биз мамлакатимизда бу хусусда жуда қаттиқ талаблар қўйяпмиз.

В. Милан, ишчи: Биламиз, бу ҳақда ўқияпмиз, қўллаб-қувватлаймиз!

А. Водичка, ишчи: Ўз ишимизда ҳам сезиб турибмиз. Ҳозир сизлар қилаётган ишлар жуда тўғри!

М. С. Горбачев: Бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас! Энг муҳими — биз ҳамма нарсани уддалай оламиз, керакли ечимларни топа оламиз. Ишчилар синфи сифатсиз маҳсулот учун иш ҳақини олишни истамайди.

В. Трейтнер: Бизда шундай қоида бор: агар ишчи бракка йўл қўйса, бунинг учун моддий жавобгар бўлиши керак.

М. С. Горбачев: Биринчи кварталда, Давлат қабулини жорий этганимизда, хўжалик ҳисоби ва янги механизмни жорий этганимизда — ишларнинг юриши қийинлашди, айниқса, Давлат қабулида қийинчилик бўлди. Ана шунда қаердаки штурмчилик бўлса, қаердаки баъзан ойлик планларнинг ярми сўнгги ўн кун ичида бажарилаётган бўлса, у ерда ишнинг ёмонлиги, ҳамма ишнинг ёмонлиги равшан бўлиб қолди. Давлат қабули ҳамма нарсани ўзгартиришга мажбур қилди. Таъминот ҳам, ишни ташкил этиш ҳам ўзгартирилди. Хуллас, ҳозир ишларимиз осон эмас. Лекин ишчилар синфи қўллаб-қувватлаётганлиги қувонарлидир. Бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас. Маҳсулотингизнинг сифати учун сизларни мақтамоқчиман. Сизлар ишлашни биласизлар. Бу яхши, бу жуда соз. Сизларнинг ажойиб анъаналарингиз бор. Сизлар Қозон шаҳридаги завод билан ҳамкорлик қилишни мўлжаллаётганлигингизни биламан. Фақат бошлиқлар эмас, ишчилар ҳам ўзаро бориб-келиб туриши керак. Ўртоқлар, менга нималарни айтишни хоҳлардингиз?

В. Плюч, ишчи: Бизга, Михаил Сергеевич, сизларнинг сиёсатингиз ёқади. Сизни қўллаб-қувватлаймиз, хотиржам ишлашимиз мумкин бўлиши учун тинчлик ишидаги курашингизда муваффақиятлар тилаймиз.

М. С. Горбачев: Биласизларми, мен қийинчиликлар бўлади, деб ўйлайман. Мураккаб, янги проблемалар ҳам бўлади. Кеча ўртоқ Гусак билан музокаралар чоғида фан-техника тараққиёти шароитида экономикамизни қандай қилиб мустаҳкамроқ бирлаштиришга асосий эътиборни қаратдик. Агар биз биргаликда ишлаш учун ана шундай истиқбол программасини тузсак, бу биринчидан, жаҳон даражасидан орқада қолмай олға томон дадил ҳаракат қилишимизга имкон беради. Иккинчидан, бу — иш билан пухта таъминлайди. Бинобарин турмушимиз ҳам, даромадларимиз ҳам таъминланади. Биз ўз ишларимизни қайта қуряпмиз, сизлар ҳам қайта қуряпсизлар — биз ўзимизга хос қайта қуряпмиз, сизлар ўз хусусиятларингизни ҳисобга олиб қайта қуряпсизлар. Бу ишда қийинчиликлар ҳам бўлади, проблемалар ҳам бўлади. Бундан чўчимаслик керак. Эҳтимол, ҳатто, нимададир хато ҳам қилармиз. Катта ишда хато қилмаслик керак. Энг муҳими ана шу.

Чехословакия — Совет дўстлиги коллективи номини қўлга киритган социалистик меҳнат бригадаси билан ошкора, самимий суҳбат бўлиб ўтди.

М. С. Горбачев: Маргарет Тэтчер мамлакатимизга визит билан келди. Уларда 56 миллион аҳоли бор, шундан 3,5 миллиони ишсиз, Биз эса социализм даврида кўп нарсага кўникиб қолдик. Ҳатто, бироз эрка бўлиб кетдик. Аммо ҳозир, менимча, бундан буён олға томон қандай қилиб тезроқ ҳаракат қилиш тўғрисида ўйлаш зарурлигини ҳамма тушунди. Кўпроқ уюшқоқлик, интизом бўлиши керак. Яна энг муҳими, кўпроқ янгича фикрлаш лозим. Моҳир қўллар зарур. Биз мамлакатимизда кўп иш қиляпмиз. Ҳаммаси ҳам осон кўчаётгани йўқ. Аммо бутун мамлакат ҳаракатга келди. Ожизликлар, хатолар ҳам мавжуд бўлса-да, сиёсий жиҳатдан энг муҳим ютуғимиз — ишчилар синфининг қўллаб-қувватлашидир. Энди халқимиз шу вақтгача қандай яшаб келган бўлса, бундан кейин шундай яшашни хоҳламайди, деб ўйлайман.

Ишчи: Жуда тўғри!

М. С. Горбачев: Шуни айтишим керакки, 1968 йилдан кейин, ўша кескин йиллардан кейин сизлар кўп ўйладингиз. Ахир, бу нарса ўз-ўзидан пайдо бўлмаган — жамиятда проблемалар тўпланиб қолган эди. Ўша вақтда Чехословакияда баъзи бировлар ишчилар синфи — консерватив куч, деб эълон қилган эди. Кўрдингизми, қандай революционерлар, янгиловчилар чиқиб қолди! Демак, революцион куч — ёзувчилар, журналистлар экан-да, ишчилар синфининг партияси — Коммунистлар партияси зарур эмас экан-да. Бошқа жуда кўп гаплар ҳам айтилган эди: экономикани хусусий қўлларга топшириш керак ва ҳоказолар, дейишди. Қийин давр эди. Сизлар учун ҳам, бизлар учун ҳам қийин давр эди. Лекин шу вақт ичида сизлар кўп иш қилдиларингиз, сабоқ чиқариб олдиларингиз. Мана энди илгарилаб кетдингиз. Ҳозирги Чехословакия дунёдаги замонавий давлатдир. У жаҳондаги энг ривожланган беш давлат қаторида турмаса ҳам ўн давлат қаторида туради. Бу — сизларнинг хизматингиз.

Суратда: М. С. Горбачевнинг «ЧКД — Прага» бирлашмаси компрессорлар заводи ишчилари билан учрашув пайти.

ТАСС телефотоси.

Лекин яна олға томон ҳаракат қилиш керак. Бир жойда тўхтаб қолиб бўлмайди. Ҳамиша ҳаракат қилиш лозим, акс ҳолда яна проблемалар тўпланиб қолаверади. Тўхтадингми, сени савалашади. Катта одим ташлаб юриш керак. Биз ўртоқ Гусак билан биргаликда, янада жипсроқ бўлиб олға томон ҳаракат қилиш тўғрисида келишиб олдик. Мана, сизнинг заводингиз ҳам бизнинг заводимиз билан бирлашяпти, фан соҳасида қалин ҳамкорлик қилиняпти — бизнинг имкониятларимиз катта. Сизлар орқада қолишни истайсизларми?

Овоз: Истамаймиз, албатта!

М. С. Горбачев: Мана кўрдингизми, ҳеч ким хоҳламайди. Қолоқларни ҳеч қачон ҳурмат қилишмайди.

Г. Гусак: Ишчиларга мурожаат қилиб: Энди, ўртоқлар, сизлар газеталарда ёзилганидан кўпроқ нарсани билиб олдингиз.

Ишчи: Мана шунинг учун ҳам раҳмат. Очиқ гапирганингиз учун раҳмат, бундай сўзлардан газеталардагидан кўпроқ нарсани билиб олиш мумкин, албатта.

Ф. Томашек, — бригадир: Михаил Сергеевич, бизнинг коллективимиз Чехословакия — Совет дўстлиги номини олган. Совет Иттифоқи учун ишлаб чиқарилаётган маҳсулот бизнинг бригадамизда ҳам ясалади.

М. С. Горбачев: Бизда эса бригадирларни, мастерларни сайлаб қўйишадиган бўлишди. Биласизми, баъзи жойларда, интизом ҳам, талаб ҳам бўшроқ бўлишини хоҳлашаётган жойларда баъзан шунга мақбул одамларни сайлашяпти. Одатда 99 проценти энг яхши одамларни сайлашяпти. Чунки ишлар юришиб кетишини ҳамма хоҳлайди. Ишчи нима учун заводга келади? Гап сотиш учунми? У ишлаш учун келади. Хўш, ўртоқлар, сизлар-чи, бригадирингизни қувватлайсизми?

Овозлар: Қувватлаймиз. У ишончли, замонавий одам ишини яхши билади.

М. С. Горбачев: Ишингиз учун сизларга раҳмат. Очиғини айтаман: маҳсулотингиз яхши ном чиқарган. Қўлларингиз моҳир, билимингиз яхши, лекин барибир маҳсулот янада яхшиланиши керак. Янги технология янги компрессор хўжалиги бўлишини тақозо этади. Бундан ташқари техника, фан ва механизацияда ҳам проблемаларингиз бор, деб ўйлайман. Ахир меҳнат яхшиланиб бориши керак. Энг муҳими, биз бир-биримизни тушунишимиз лозим. Мен эса, бирбиримизни тушунаяпмиз, деб ўйлайман.

Ф. Томашек: Проблемалар тўғрисида фақат гапираверишяримайди. Уларни ҳал этиш керак, халқ эса ишни бажаради.

М. С. Горбачев: Тўғри! Ҳозир бизда маҳсулотнинг Давлат қабули шароитида қийин бўлмоқда. Аммо халқ унинг сифатини яхшилаш учун кўп иш қилмоқда. Шикоят ҳам қилмаяпти. Ваҳолонки, баъзи жойлардаги заводларда маошнинг 20—30 процентидан маҳрум бўлишди. Лекин ишчиларнинг кайфияти шундай: сифатсиз маҳсулот учун иш ҳақи керак эмас.

Ишчи: Михаил Сергеевич, бизнинг сўзимиз билан ишимиз ўртасида тафовут бўлмаслиги муҳимдир.

М. С. Горбачев: Биз айни мана шунинг учун ҳам — сўз билан иш ўртасида тафовут бўлгани учун ҳам кўп нарсани бой бердик. Ҳамма тўғри гапирарди-ю, аммо ишнинг мазаси йўқ эди. Сиз ҳақсиз: айнан амалий жиҳатдан ҳам, сиёсий жиҳатдан ҳам.

Ишчи: сизнинг фикрингизча, ҳозир экономика соҳасидаги куч-ғайратлар нимага қаратилиши керак?

М. С. Горбачев: Биринчи босқичда фан-техника тараққиёти соҳасида олға ёриб ўтиш керак. Бу нарса катта социал масалаларни ҳам, маданий ва ҳаётий масалаларни ҳам ҳал этишимизга имкон беради. Биз сизларнинг Чехословакиядаги ишингизни жуда юксак қадрлаймиз. Аммо сизлар ҳам олға ҳаракат қилишингиз керак. Олтмишинчи йилларда сизлар тўхтаб қолдингиз ва кризисга дучор бўлдингиз. Биз етмишинчи йилларда тўхтаб қолдик, энди эса биз тер тўкмоқдамиз. Тўхтаб қолиш мумкин эмас! Социалистик тузум инсонпарвар ва либерал тузумдир. Биз кўпинча ундан лозим бўлганидек фойдаланмаймиз: бўшашувчанликка йўл қўямиз, сўнгра эса бирдан ҳушёр тортамиз — орқада қолибмиз. Мана энди куч-ғайрат талаб этилмоқда. Шу боисдан ҳам бизга қайта қуриш, жадаллаштириш зарур бўлмоқда. Сизлар олтмиш саккизинчи йилдан кейин катта мактабдан ўтдингиз, кўп иш қилдингиз, лекин барибир тўхтаб қолиш мумкин эмас.

Ишчи: Биз социалистик меҳнат бригадаси номини олганимизга ўн йил ва Чехословакия — Совет дўстлиги коллективи номини олганимизга икки йил бўлди.

М. С. Горбачев: Шу номни мустаҳкамлайверингиз. Чунки биз Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллигига яқинлашиб боряпмиз. Ҳаётда ҳамиша ҳамма нарсани — мавқеларни ҳам, сифатни ҳам, унвонларни ҳам, малакани ҳам тасдиқлаб туриш керак. Худди шунингдек, биз эгаллаб турган лавозимларни ҳам иш билан тасдиқлаш лозим.

Навбатдаги суҳбат ЧССР Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Млади бошчилик қилаётган Чехословакия — Совет дўстлиги бригадасининг коллективи билан ўтказилди.

М. С. Горбачев: Ўртоқ Млади, Сиз муштарак ишимизга жуда катта ҳисса қўшаётган кишиларнинг бири эканлигингизни биламан. Сизни табриклайман. Ишчилар номидан, барча совет кишилари номидан Сизни самимий табриклайман. Сиз бажараётган иш учун руслар, Советларнинг раҳматини айтаман. Биз кеча яна ҳам кенгроқ қадам ташлаб, олға бориш учун нима қилиш кераклигини ўртоқ Гусак билан муҳокама этдик. Бу соҳада катта, яхши ўзгартишлар қилинади. Қўшма фаолият масалаларини тез ҳал этиш билан боғлиқ бўлган барча кишиларга нисбатан талабчанлик қилишимиз тўғрисида аҳдлашиб олдик. Сизлар эса ҳамкорлик сари биринчилардан бўлиб йўл очдингиз. Октябрь революциясининг 70 йиллиги нишонланадиган йилда ҳам сизлар пролетар бирдамлиги руҳида яхши иш қилаяпсизлар, деб ўйлайман. Сизларга раҳмат. Эҳтимол, сизлар менга бирон нима демоқчидирсизлар?

Ишчи: Биз қайта қуриш жараёнини эътибор билан кузатиб бормоқдамиз. Бу осон иш эмас. Аммо совет ишчилар синфи ҳамма нарсага қодир. Совет халқи ва унинг раҳбарларига катта муваффақиятлар тилаймиз.

А. Млади: Биз Совет Иттифоқидагилар маҳсулотимиздан ҳамиша мамнун бўлишларини истаймиз. Биз Совет Иттифоқи билан дўстликни мустаҳкамлаш, амалий алоқаларни кенгайтириш тарафдоримиз.

М. С. Горбачев: Биз сизларга ишонамиз. Совет Иттифоқи ишчиларига ҳам, Чехословакия ишчиларига ҳам ишонамиз.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари А. Младининг социалистик меҳнат бригадаси дафтарига қуйидагиларни ёзиб қолдирди:

«Ажойиб коллектив — А. Млади раҳбарлигидаги Чехословакия — Совет дўстлиги бригадаси билан учрашганимдан жуда хурсандман.

Улуғ ишимизга — СССР ва ЧССР халқлари дўстлиги ишига қўшаётган ҳиссангиз учун сизларга раҳмат, дўстлар.

Сизларга, социалистик Чехословакиянинг барча меҳнаткашларига меҳнатда янги-янги муваффақиятлар, ажойиб зафарлар тилайман. Бизнинг дўстликка, муштарак ишимиз учун курашга содиқ эканлигимизга ишончингиз комил бўлиши мумкин».

Суҳбатдан кейин дарҳол ЧССР Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, ЧКП Марказий Комитетининг аъзоси Антонин Млади ТАСС мухбирларига интервью берди:

— Прага диёрида М. С. Горбачевнинг Г. Гусак билан, ЧССР меҳнаткашлари билан учрашувлари, — дейди донгдор ишчи, — бирбиримизни яна ҳам яхшироқ билиб олишга, ҳамкорликни янада ривожлантириш резервларини аниқлашга, шубҳасиз, ёрдам беради. Бизнинг корхонамизда мингдан зиёд ишчи ва инженер Чехословакия — Совет дўстлиги союзининг завод ташкилотига аъзодир. Айни улар ишда пешқадамлик қилмоқдалар, СССРга етказиб берилаётган маҳсулотнинг сифатини назорат қилиб турибдилар. Ҳозир маҳсулотнинг техникавий даражасини ошириш, янги техника ва технологияни ишлаб чиқаришга жорий этиш масалалари ишчи ва мутахассисларнинг диққат марказида турибди. Проблемалар оддий эмас, зотан меҳнат мусобақасининг яхши созланган механизми, ўзаро ёрдам мавжуд бўлган тақдирда уларни ҳал этиш осон бўлади, албатта. Ҳар томонлама ёрдам, мадад каби яхши анъана тармоғимиздаги турдош корхоналарнинг амалий муносабатларигагина хос бўлиб қолмай, у иккала мамлакат ҳамкорлигининг барча соҳаларини қамраб олади. Бироқ тўғрисини айтганда, резервлар мавжуд ва улар оз эмас. Ҳозирги давр тақозо этаётганидек меҳнат яна ҳам самаралироқ бўлиши учун ана шу резервларни мумкин қадар тезроқ ишга тушириш бизнинг вазифамиздир.

Мана, ишчилар билан яна бир учрашув.

М. С. Горбачев: Кейинги икки йил мобайнида биз ўртоқ Гусак билан бешинчи марта учрашяпмиз. Кўп нарса тўғрисида аҳдлашиб ҳам олганмиз. Бизнинг ўртамизда ҳамма нарса равшан, деб айтишим мумкин. Бугунги кун ҳам, эртанги кун ҳам равшан. Ўртоқ Гусак билан ўтказилган кечаги суҳбат буни яна бир бор тасдиқлади. Ҳозир биз Чехословакияда ҳам, Совет Иттифоқида ҳам шундай паллага келиб қолдикки, бунда мамлакатимизнинг ҳар бири ва халқ хўжалигининг ҳар бир тармоғи яхши истиқболга эга бўлиши учун келгусидаги режаларни ўйлаб кўриш лозим. Биз суҳбатни асосан мана шунга бағишладик. 1987 йилнинг шу ойларида ҳукуматлар, министрликлар йўли билан, энг муҳими эса, ўзаро битимлар тузаётган корхоналар йўли билан жуда кўп иш амалга оширилади. Программа ғоят катта, мароқлидир. Бу нарса Чехословакиянинг комил ишонч билан олға боришига ёрдам беради ва бу Совет Иттифоқига ҳам наф келтиради, деб ўйлайман. Бинобарин Совет Иттифоқида ҳам, Чехословакияда ҳам турмуш яхшироқ бўлади. Капиталистлар нима қилишаётганига бир назар ташланг. Социалистик мамлакатларни қўлга олиш ва уларга тазйиқ ўтказиб буйруқ бериш учун бир оз бўлса-да, заифликдан ёки шу мамлакатларда юзага келадиган қийинчиликдан фойдаланмоқдалар. Чехословакия ҳам маҳкам турди. Биз биргаликда маҳкам турдик, деб ўйлайман. Сизларнинг яхши кайфиятингиз партияларимиз учун энг муҳим нарсадир. Чунки партияларимизни ишчилар ҳаракати бунёдга келтирган ва улар учун энг асосийси — ишчилар синфининг кайфияти, ишчилар синфининг тушуниши, ишчилар синфининг маданиятидир.

Овозлар: Виждонан ишласак, проблемалар бўлмайди.

М. С. Горбачев: Тўғри. Баъзи кимсалар социализмдан камроқ ишлаш, камроқ масъулиятли бўлиш учун фойдалана бошлади. Хўш, социалистик давлат — ишёқмас дангасалар давлатими, ахир? Биз қанчадан-қанча машаққатларни бошдан кечириб шунинг учун курашганмидик, ахир? Ҳозирги авлодларнинг бизни социализмга олиб келган ўша авлодлар олдидаги масъулияти социализм ишини давом эттиришдан иборатдир.

Меҳнаткашлар билан учрашув ниҳоясига етади. М. С. Горбачев бирлашма фахрий меҳмонлари дафтарига қуйидагиларни ёзиб қўяди:

«ЧССРда қисқа вақт бўлган чоғимда Чехословакия машинасозлари отрядининг шонли революцион ва меҳнат анъаналари тўғрисида анча тўлиқ тасаввур ҳосил қила олганлигимдан хурсандман. Энг муҳими эса, азиз дўстлар, сизлар билан ўтказилган суҳбатлардан Чехословакия ишчилар синфи ҳозирги бурилиш босқичида ўз кучи, иродаси, ақл-идроки ва маҳоратини социализм афзалликларидан жуда тўлиқ фойдаланишга қаратиш азму қароридан таассурот олдим.

Совет Иттифоқи корхоналари билан ҳамкорликнинг янги, энг самарали формалари тобора изланаётганлигини табрикламоқчиман. Айни шу йўлда фан-техника тараққиёти ютуқларини практикага жадаллик билан жорий этиш юзасидан биз биргаликда ўртага қўйган мақсадларга муваффақиятли эришилиши мумкин, деб ўйлайман. Бу ҳозирги ва келажакдаги ғоят муҳим вазифадир.

Сизларга социалистик ватан бахт-саодати йўлида янги-янги ютуқлар тилаймиз. Меҳнатингизга шон-шарафлар бўлсин». М. С. Горбачев меҳнаткашлар билан хайрлаша туриб бундай дейди: Мен сизларга мана шу рамзий тасвирни — Қизил байроқни ва бутун дунёга нур тараётган юлдузни қўлида маҳкам ушлаб олган ишчи ҳайкалини топширмоқчиман.

Бугун мен ишчилар билан учрашув чоғида уларга биз, аввало, КПССнинг сиёсати ишчилар синфига, меҳнаткашларга тушунарли ва яқин бўлиши учун ҳаракат қилаётганлигимизни айтдим. Агар бу сиёсатни ишчилар қабул қилмас экан, бундай сиёсатнинг кераги йўқ. У ўлик сиёсатдир. Мен шуни таъкидламоқчиманки, бизнинг партияларимиз ишчилар синфи олдидаги масъулиятини англайдилар, чунки улар — энг аввало, ишчилар синфининг партияларидир.

М. С. Горбачев йиғилиш аҳлининг қарсаклари остида ишчи ҳайкалини туҳфа қилади.

ЧССР Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ф. Кубеш завод коллективи номидан КПСС Марказий Комитети Бош секретарига мурожаат этади. У бундай дейди: «Михаил Сергеевич, биз Сизга бирлашмамизда бўлганингиздан эсдалик қилиб «Прага—9» йирик саноат райони ишчилар синфи номидан сиёсий бирдамлик белгиси сифатида металлург ишчининг ҳайкалини топширишни истаймиз. Сиз бошлаган қайта қуриш камида 100 процент муваффақиятли рўёбга чиқишини тилаймиз».

М. С. Горбачев: Сиз ҳозиргина айтган сўзлар учун катта раҳмат. Мамлакатимиз ишчилари, барча меҳнаткашлар шу сўзлардан хабар топишади, деб ўйлайман.

Суҳбатларда КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведев, ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, ЧССР ҳукуматининг Раиси Л. Штроугал, Чехословакиялик бошқа ўртоқлар иштирок этдилар.

Автомашиналар кортежи завод корпуслари бўйлаб, фазогир биродарлар Алексей Губарев билан Владимир Ремек асос солган ва эндигина кўкариб келаётган «Дўстлик парки» ёнидан ўтади. Қардош мамлакатларнинг Ердаги ва космосдаги ҳамкорлиги келажакка солинган мустаҳкам кўприкдир.

* * *

Кечқурун М. С. Горбачев рафиқаси билан бирга Миллий театрда Б. Сметананинг «Сотилган келин» операсини тинглади. Г. Гусак, ЧССРнинг бошқа раҳбарлари улар билан бирга бўлдилар.

Фахрий меҳмонлар китобига М. С. Горбачев ва Р. М. Горбачева қуйидагиларни ёзиб қолдирдилар.

«Прага Миллий театрига келиш, унинг ажойиб артистлари санъати билан танишиш бизга катта қувонч бахш этди. Сизлар чех халқининг ўзига хос ёрқин санъатини, унинг миллий онгни, тараққийпарвар демократик анъаналарни мустаҳкамлашдаги тарихий ролини давом эттираётганлигингиз ва ривожлантираётганлигингиз олижаноблик ва ватанпарварликдир. Чех музика ва театр санъати мамлакат ташқарисида машҳур бўлиб, бошқа халқларни ҳам маънавий жиҳатдан бойитмоқда.

Социалистик жамият маънавий маданиятини янгилаш ва юксалтиришда сизларга янги-янги ижодий муваффақиятлар тилаймиз».

* * *

11 апрель куни М. С. Горбачевни Словакия Социалистик Республикаси меҳнаткашлари кутиб оладилар.

ТИНЧЛИК ОРБИТАЛАРИДА

Космонавтика куни совет кишилари учун меҳнат, фан ва техниканинг катта байрами бўлиб қолди. 10 апрель куни Совет Армияси марказий академик театрида байрамга бағишлаб ўтказилган тантанали йиғилишга олимлар, конструкторлар, космонавтлар, пойтахт жамоатчилигининг вакиллари келдилар.

КПСС Марказий Комитети секретари А. И. Лукьянов, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Ю. Д. Маслюков, КПСС Марказий Комитети бўлимларининг мудирлари О. С. Беляков, Н. И. Савинкин, СССР бир қанча министрликлари ва идораларининг раҳбарлари, таниқли совет олимлари, конструкторлар, СССРнинг космонавт-учувчилари, меҳнат коллективларининг вакиллари президиумдан жой олдилар.

СССР Фанлар академиясининг вице-президенти, «Интеркосмос» кенгашининг раиси академик В. Котельников йиғилишда доклад қилди.

Ернинг биринчи сунъий йўлдоши учирилганидан ва Ю. А. Гагариннинг космосга парвозидан кейин совет космонавтикаси жуда илгарилаб кетди, деди у. Ернинг эҳтиёжлари учун ишлаётган космик аппаратлар сони йил сайин кўпайиб бормоқда. Алоқа йўлдошлари, метеорологик йўлдошлар, табиатни ўрганувчи геодезик, навигацион йўлдошлардан шундай вазифаларни ҳал этишда фойдаланиляпти-ки, бу вазифаларни анъанавий методлар ва воситалар билан бажариш учун жуда катта моддий харажатлар ҳамда кўп вақт кетган бўлур эди.

— Бугун одам космосга биринчи марта учган куннинг 26 йиллигини нишонлар эканмиз, — деди В. Котельников, — бизда киши бошқарадиган космик техникани муттасил такомиллаштириб боришга нақадар катта аҳамият берилаётганлигини таъкидлаб ўтиш зарур. Совет Иттифоқининг бу соҳада эришган ютуқлари яхши маълум.

Шундан кейин докладчи космик тадқиқотлар, космик техника ва технологияни ривожлантиришда муҳим босқич бўлиб қолган «Салют-7» орбитал станциясининг ишларини батафсил таърифлаб берди.

«Салют-6» ва «Салют-7» орбитал станцияларида халқаро экипажларнинг киши бошқарадиган ўнта экспедицияси амалга оширилди. Илгари хабар берилганидек, шу йил июль ойида Сурия Араб Республикаси космонавти иштирокида халқаро экипажнинг станцияга учиши мўлжалланади. Звездний шаҳарчасида Болгария ва Франция космонавтлари тайёргарлик бошлаб юборишди. Улар иштирокидаги учишлар 1988 йилга мўлжалланган.

Сўнгра СССР Фанлар академиясининг вице-президенти космос илмий-тадқиқотларининг натижаларига тўхталди. Бу натижалар коинотни, материянинг хоссаларини, механика қонунларини ўрганишда инсониятга ёрдам бермоқда. У «Вега-1» ва «Вега-II» космик аппаратларининг Галлей кометасига учиши чоғида олинган маълумотлар тўғрисида, «Фобос» деб аталган бошқа бир ноёб халқаро лойиҳа тайёргарликлари ҳақида гапириб берди. Бу лойиҳанинг асосий мақсади, Марс йўлдошларидан бирини тадқиқ этишдир.

Мамлакатимизда, деб давом этди докладчи, Главкосмос ташкилоти тузилган бўлиб, у илм-фан ва халқ хўжалиги мақсадлари учун космик техникани ишлаб чиқади ва уларни тайёрлайди. Главкосмос чет эл фирмалари, давлат ташкилотлари ҳамда халқаро ташкилотлар билан ўзаро манфаатли, шу жумладан, коммерция асосида кенг кўламда ҳамкорлик қилишга тайёрдир.

Мамлакатимиз, деди пировардида В. Котельников, ҳамма учун очиқ ва ҳеч қандай камситилмайдиган ва халқларга сезиларли наф келтирадиган ҳамкорлик қилиш тарафдоридир. У космосни тинч йўл билан ўзлаштириш борасида 2000 йилгача «самовий тинчлик»нинг мустаҳкам моддий, сиёсий, ҳуқуқий ва ташкилий негизларини барпо этишни мақсад қилиб қўйган қўшма амалий ҳаракатларнинг босқичма-босқич программасини ишлаб чиқиб, 1986 йилнинг июнь ойида БМТ муҳокамасига қўйди. Космик фазони тадқиқ этиш соҳасида барча давлатлар иштирокида катта кўламдаги тинч ҳамкорликни ривожлантириш — қуролланиш пойгасини космик фазога чиқариш режаларига қарши ақл-заковатли тадбирдир.

(ТАСС).

САЙЛОВ ОЛДИДАН

Республикада халқ судларига сайлов ўтказувчи район (шаҳар) сайлов комиссиялари составига вакиллар кўрсатиш ниҳоясига етди.

Тошкент шаҳар Ҳамза район халқ маорифи бўлимининг уруш ва меҳнат ветеранлари кенгаши кенгаш раиси Н. А. Подкопаевни район сайлов комиссиясига ўз вакили қилиб кўрсатди.

Тошкент экспериментал фурнитура-пластмасса заводи хотин-қизлар кенгашининг аъзолари илғор ишчи Е. П. Маклецовани халқ судларига сайлов ўтказувчи район сайлов комиссиясига вакил қилиб таклиф этдилар.

2-автопарк ҳайдовчиси В. М. Туманов, «Узгипроремжилпроект» институтининг директори О.Н. Бектемиров, «Союзвзрывпром» трести Тошкент бошқармасининг электриги В. Н. Мухин ҳам халқ судларига сайлов ўтказувчи Тошкент шаҳридаги районлар сайлов комиссияларига вакил қилиб кўрсатилдилар.

(ЎзТАГ).

ОЧИҚ КОСМОСГА ЧИҚИШГА ТАЙЁРГАРЛИК КЎРИЛМОҚДА

УЧИШНИ БОШҚАРИШ МАРКАЗИ, 11 апрель. (ТАСС). Бугун космонавтлар Юрий Романенко ва Александр Лавейкин очиқ космосга чиқишга тайёргарлик кўрмоқдалар. «Квант» модулининг туташтирувчи узелини кўздан кечириш очиқ космосга чиқишнинг асосий вазифасидир.

Очиқ космосга чиқиш 12 апрелга ўтар кечасига белгиланди.

(ТАСС).

• Бугун—Космонавтика куни

Бундан 26 йил муқаддам — 1961 йилнинг 12 апрелида Совет Иттифоқи граждани Юрий Гагарин «Восток» Совет кемасида Ер куррасини бир марта айланиб, фазода 108 минут парвоз қилди.

Инсоният тарихида янги давр — космик эраси бошланди. Космик фазони тинчлик мақсадида ўрганиш, ўзлаштириш эндиликда халқаро ҳамкорликнинг ёрқин намунасига айланди.

Инсон ақл-заковатининг мўъжизаси рўй берган кундан бошлаб ўнлаб космонавтлар парвоз қилдилар. Бу ишларда Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган давлатлар, шунингдек, Франция ва Ҳиндистон гражданлари ҳам Совет космонавтлари билан космосда илмий-тадқиқот ишларини олиб бордилар. Бу халқлар ўртасидаги дўстликни, давлатлар ўртасидаги муносабатларни янада мустаҳкамлашда муҳим омил бўлаётир.

ГАГАРИН ФАРҒОНАДА

Фаннинг тинимсиз тараққиёти, кишиларнинг қизиқиши туфайли бундан 26 йил муқаддам инсон ҳадҳудудсиз ва сирли коинот бағрига йўл солди. Эртаклар ҳақиқатга айланди. Коинотдаги биринчи йўл эса Совет Иттифоқи граждани Юрий Алексеевич Гагарин номи билан боғланди.

Юрий Гагарин!

«Унинг номи Улуғ Октябрь инқилоби ва Ғалаба куни каби буюк саналар қаторида Ватанимиз ҳамда жаҳон тарихининг энг нурли саҳифаларидан бирини очди. Инсоният тарихидаги мутлақо янги—космик эрани бошлаб берди» — деб ёзган эди Леонид Леонов ўша ҳаяжонли, шукуҳли кунларда.

Тириклигидаёқ номи барча халқлар тилида достон бўлган биринчи фазогир, Ер куррасини коинотдан илк марта томоша қилган биринчи инсон совет кишиси бўлганлиги билан фахрланамиз. Тарихий парвоздан сўнг Юрий Алексеевич мамлакатимизнинг жуда кўп жойларига сафар қилди. Совет халқи ўзининг жасур ўғлонини қалбдан севар, унинг қизиқарли суҳбатини тинглашга ошиқарди. 1964 йилнинг 25 августида у Фарғонага ҳам сафар қилган эди. Кун жуда иссиқ. Пунгонда, тўлиб-тошиб оқаётган Сирдарё устидаги кўприкда уни кутиб олишганди.

Хаёлан ўша даврни тасаввур қиламиз. Фарғона пахтазорларига юлдузлар кўчиб тушгандай. Боғлар болга тўлган. Машина кенг, равон йўлдан елиб келар экан, фазогир водий гўзаллигидан ҳайратга тушганлигини яширмас, поёнсиз пахтазорларга, пахса деворлар ортидаги шохлари эгилган шафтолилар, беҳиларга қараб завқланарди. Данғара, Қўқон, Учкўприк, Бувайда, Бағдод, Риштон ва Олтиариқнинг диққатга сазовор жойлари билан танишди.

Ю. Гагарин Марғилон кўчаларини мароқ билан томоша қилди. Кўҳна дастгоҳда камалак ранг тандаларни тортиб атлас тўқиётган тўқувчилар космонавтни ҳайратга солди.

Кўҳна Марғилондан замонавий, индустриал Қиргулига боришганда у:

— Контрастни қаранг, у ёқда ўтган аср билан учрашиш мумкин, шундай ёнида эса янги замон гуркирайди, — деганди.

Гагарин Фарғона кўчаларини ҳам айланди, шаҳарнинг диққатга сазовор жойлари билан танишди.

Тушдан кейин Водилга боришди. Шарқираб оқаётган зилол сувли Шоҳимардонсой қирғоғида, машҳур минг йиллик чинор соясида ҳордиқ чиқаришди. Гагарин чинорни айланиб кўраркан, унинг ғадир-будир танасига қўлини теккизиб:

— Халқидай қадимий, — деди.

— Белгиланган жойда дам олар эканмиз, Гагарин билан боғ айландик, — деб эслайди партия ветерани Жалол Жамолов. — Водилнинг соф ҳавоси, атиргуллар, райҳонлар ҳидига ғарқ боғ Гагаринга жуда ёққани ёдимда.

— Фарғона жуда гўзал экан, илгари таърифини эшитиб юрардим-у, лекин ўйлаганимдан ҳам зиёда экан, — деган эди Ю. Гагарин.— Мен космосдан туриб худди мана шу дўппидай бўлиб қолган она-Еримизнинг гўзаллигига лол қолган эдим. Планетамиз коинотдаги чиндан ҳам энг гўзал, энг ажойиб юлдуз. Унинг гўзаллигини асраб қолиш уруш оловига отмаслик биринчи галдаги вазифамиз.

Ўша кунларда Ўзбекистон ССРнинг шонли 40 йиллик юбилейига тайёргарлик борар, пахта далаларида мўл ҳосил етиштирилган эди. Юрий Алексеевич пахтазорларни айланди. Пахтакорлар меҳнатига тахсин айтди.

— Фарғонада жуда қисқа вақт бўлишимга қарамай унинг ажойиб, бағри кенг, меҳнаткаш одамлари, гўзал табиати бир умрга хотирамда қолади. Раҳмат сизларга, — деган эди хайрлашув олдидан.

— Гагариннинг хушчақчақлиги, — дейди Муллажон Солиев, — ҳаммага бир хил муносабатда бўлиши, катта-ю кичикни ҳурмат қилиши ҳаммамизни ҳайратда қолдирган.

Фарғона тупроғидаги учрашувлардан ёдгор бўлиб Водилда тушилган бир неча суратлар қолган. Улардан бизга Ю. Гагариннинг таниш, қадрдон сиймоси боқади.

Ю. Гагариндан сўнг ўнлаб космонавтлар коинотга парвоз қилишди. Уларнинг жасорати, матонати бутун дунёга маълум. Бироқ чўлларга биринчи бўлиб сув келтирган, даштда шаҳарлар қурган кишилар каби фазога биринчи йўл солган Юрий Гагарин жасорати ҳам абадул-абад инсонлар хотирасида яшайди. Бугун, инсон фазога парвоз қилган куннинг 26 йиллигида Юрий Гагарин хотираси олдида яна бир зум бош эгамиз.

А. ХУДОЙНАЗАРОВ,
А. ИБОДИНОВ.

БИРДАМЛИК КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ

10 апрель куни Москвада, Союзлар уйининг Октябрь залида Осиё ва Африка мамлакатлари билан бирдамлик Совет комитетининг пленуми бўлди.

Пленум қатнашчилари Совет Иттифоқининг ядро уруши хавфининг олдини олишга, қуролланиш пойгасини жиловлашга ҳамда кенг қамровли халқаро тинчлик ва хавфсизлик системасини вужудга келтиришга қаратилган тинчлик ташаббусларини қўллаб-қувватладилар. Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллигини муносиб кутиб олиш юзасидан комитет белгилаган тадбирларни маъқулладилар.

Ташкилий масала кўриб чиқилди. М. А. Иброҳимовнинг илтимосига кўра у Осиё ва Африка мамлакатлари билан бирдамлик Совет комитетининг раиси вазифасидан озод қилинди. Пленум мазкур лавозимда кўп йил ишлаганлиги учун унга миннатдорчилик изҳор қилди.

Профессор М. С. Капица Осиё ва Африка мамлакатлари билан бирдамлик Совет комитетининг раиси этиб сайланди. **(ТАСС).**

• Адабиётимизнинг дўстлари

Шоир ижоди барҳаёт

Миср шоири ва адиби ал-Хомисийнинг дунёқараши Улуғ Октябрь инқилоби ғояларининг бевосита таъсирида шаклланди. Ёшлигидан у Миср халқининг инглиз мустамлакачиларига қарши миллий озодлик курашида актив қатнашган. Иккинчи жаҳон уруши йилларида Яффадаги (Фаластин) радиостанцияда ишлаб, антифашистик пропаганда олиб борган. 1952 йилда Мисрда монархияни ўнтарган, империализмга қарши қаратилган инқилоб содир бўлганидан сўнг у ёш республиканинг ижтимоий, маданий ва адабий ҳаётида актив иштирок қилди. Шу жабҳадаги фаолияти билан Миср — Совет дўстлигининг ривожланишига салмоқли ҳисса қўшди.

70-йилларда ватанидан чиқиб кетишига мажбур бўлади. Муҳожирликда ҳам мамлакатининг ватанпарвар кучларини бирлаштириш борасида катта иш олиб боради ва арабларнинг тараққийпарвар империалистик негиздаги бирлигини мустаҳкамлаш учун Яқин Шарқдаги можарони одилона бартараф этиш учун курашади. У умумий араб халқ конгресси Доимий секретариатининг, Миср миллий тараққийпарвар ҳаракатининг делегациясига бошчилик қилиб келди. 1980 йилда тинчлик учун олиб борган катта ижтимоий фаолияти учун «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» халқаро Ленин мукофатига сазовар бўлди. Ал-Хомисий Осиё ва Африка ёзувчилари ҳаракатининг энг фаол ташкилотчи ва тарғиботчиларидан бири бўлиб, икки қитъа ёзувчилари Ассоциацияси томонидан уюштирилган халқаро «Нилуфар» мукофати жюрисининг раиси эди.

Шоирнинг тинчликни ҳимоя қилиш ғояси билан суғорилган бир қанча поэмалар тўплами рус, инглиз, француз, немис, чех тилларига таржима қилиниб, 1983 йилнинг июнь ойида Прагада «Тинчлик ва ҳаёт учун, ядро урушига қарши» шиори остида ўтган бутун жаҳон ассамблея делегатлари ўртасида тарқатилган.

Ал-Хомисий яқинда ҳаётдан кўз юмди.

Совет Иттифоқининг содиқ дўсти бўлган ал-Хомисий СССРга бағишлаб кўп илҳомбахш сатрлар яратган эди. Жумладан «Ленин», «Москва ҳақида қўшиқ», «Гагарин қишлоғида» ва бошқа шеърий асарлар унинг қаламига мансуб. Буларнинг аксарияти 1976 йил Байрутда чоп этилган «Москвага олтита чинни гул ҳадя» номли тўпламга кирган.

Ал-Хомисийнинг ижоди Совет Иттифоқида СССР халқларининг кўпгина миллий тилларига таржима қилинган. Шу жумладан рус тилидаги «Монолог» (1973), «Қасам» (1979), «Исёнкор умид» (1982), «Севгилим, агар уларнинг қўлида бўлсам» (1984) каби китоблари сўнгги ўн йил ичида чоп этилган.

Адиб Ўзбекистон Совет республикаси билан ижодий ва дўстона алоқалар боғлаган. У Тошкентда ўтказилган халқаро кинофестивалларда, адабий анжуманларда, ёзувчилар учрашувларида фаол қатнашиб келган.

Тошкент саройларининг гумбази остида унинг ер юзидаги барча софдил кишиларнинг интернационал бирдамлигини мустаҳкамлашга, дўстлик ва тараққиётнинг юксак идеалларини ҳимоя қилишга даъват этувчи қудратли овози янграган. Ҳар сафар республикамиз ҳақида гапирганида хоҳ иқтисодий ёки маданий турмушда бўлсин, адабиёт ёки санъат соҳасида бўлсин, барча ютуқларимиздан қувонади. Ўзбек тилида «Кўнгил дарди» шеърлар тўплами Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти томонидан 1979 йилда нашр этилган. Бу шеърлар орасида Тошкентга бағишланган «Тошкентга изҳори муҳаббат» номли лирик шеър алоҳида ўрин эгаллайди.

Р. ХУЖАЕВА,
М. АКМАЛОВА,
филология фанлари кандидатлари.

Абдураҳмон-ал-ХОМИСИЙ

Тошкентга изҳори муҳаббат

Тошкент шароб тўла жонон косами,
Мендаги хотира дафтарими ё!
Тошкент яшнаб турган бир гулдастами,
Кўк қучган саодат каптарими ё!
Йўқ,
Тошкент — Шарқ қизи. Гўзал ва мунис.
Менга алланечук унинг меҳри бор.
Мен ундан илтифот кутаман ва биз —
Шукрлар бўлсинким, учрашдик такрор.
Мен яна бош қўйдим унинг кўксига,
Муҳаббатдан яна эриди қалбим.
Умримни берганман дийёр сўзига,
Аммо мен унга ҳам ўрганиб қолдим.

Кўчаларда кездик иккимиз шодон,
Рақсга тушдик биз, янграганда куй.
Чилдирма сасига тор келди осмон,
Бўлаётган каби ҳашаматли тўй
Ёҳув...
Хайрлашиш соати етди.
Мен жўнашим керак Мисрга қайтиб.
Мени ўртар экан муҳаббат ўти,
Тошкентга сўзимни қолайин айтиб:
Мен сени жонимдан севаман, Тошкент,
Тугал этмоқ қийин бу ишқни изҳор.
Не қилай, рашкдан қўрқаман-да мен,
Ахир ошиқларинг бесаноқ, бисёр...

ГАЗЕТА САҲИФАЛАРИДА

Орол тақдири— бизнинг тақдиримиз

Бугунги кунда Ўрта Осиё халқларини қаттиқ ташвишга солаётган муаммолардан бири Орол денгизининг тақдиридир. Бу масала марказий матбуотда, чунончи, «Литературная газета» ва «Новый мир» журналларида бир неча бор кўтарилди. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, шоир Уйғуннинг «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасида босилган шеърида, Ўзбекистон ССР халқ шоирлари Шукрулло, Рамз Бобожон, Ҳамза номидаги республика Давлат мукофоти лауреати Темур Пўлатовнинг «Ёзувчи ва замон» рубрикаси остида берилган мақолаларида ҳам бу ҳақда чуқур фикр юритилган эди. Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи правлениесининг яқинда бўлиб ўтган пленумида ҳам бу масалага катта эътибор берилди.

Шоир Маъруф Жалилнинг Орол муаммолари ҳақидаги «Қирғоқдан қочаётган денгиз» ва «Орол билан юзма-юз» мақолалари газетхонларда катта қизиқиш уйғотди. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзининг очерк ва публицистика кенгаши қошида Орол денгизини асраб қолиш комитети тузилди.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг навбатдаги сонида Орол муаммолари ҳақида ҳикоя қилувчи «Орол тақдири — бизнинг тақдиримиз» умумий сарлавҳаси остида бир қатор мақолалар эълон қилинди. Жумладан, унда Ленин мукофоти лауреати, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Чингиз Айтматов, СССР Давлат мукофотининг лауреати, «Новый мир» журналининг бош редактори Сергей Залигин, СССР Давлат мукофотининг лауреати, «Знамя» журналининг бош редактори Григорий Бакланов, Белоруссия ССР халқ шоири, Ленин мукофоти лауреати, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Максим Танк, СССР Давлат мукофотининг лауреати Абдужамил Нурпеисов, Белоруссия ССР халқ ёзувчиси Алесь Адамович, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси вице-президенти Эркин Юсупов, Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи правлениесининг раиси Ўлмас Умарбеков, Ўзбекистон ССР халқ ёзувчилари Сарвар Азимов, Одил Ёқубов, филология фанлари доктори Пирмат Шермуҳамедовларнинг мақолалари ўрин олган.

Ўзбекистон ССР Ҳамза номидаги Давлат мукофотининг лауреати Абдулла Ориповнинг «Орол учун» шеъри ҳам газетхонларда катта қизиқиш уйғотади.

Газета Орол тақдиридек муҳим муаммони кўтариб эътиборга сазовор иш қилган.

МУСТАҲКАМ ҚАЛҚОН

• БУГУН — ҲАВО ҲУЖУМИДАН МУДОФАА ҚЎШИНЛАРИ КУНИ

Совет халқи ва унинг Қуролли Кучлари ҳар йили апрель ойида Ватанимиз осмон сарҳадлари қўриқчиларининг байрами — Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари кунини нишонлайдилар. Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинларининг қаҳрамонона йилномаси 1917 йил октябрида бошланган эди. В. И. Ленин ташаббуси билан дунёга келган, Коммунистик партия тарбиялаб, камолотга етказган бу қўшинлар шонли, жанговар йўлни босиб ўтди.

Уларнинг Улуғ Ватан уруши йилларида кўрсатган жасоратлари унутилмасдир. Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари Москва ва Ленинградни, мамлакатнинг муҳим районлари ва объектларини, коммуникацияларини, жангчилар қўшилмаларини фашист авиацияси зарбаларидан пишиқ-пухта ҳимоя қилдилар. Ўзлари ҳам душманга жиддий талафот етказдилар.

Урушдан кейинги йилларда ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинларининг роли ва вазифалари ниҳоятда ўсиб кетди. Империализмнинг агрессив доиралари ҳужум қилишнинг, шу жумладан, осмондан туриб зарба беришнинг янги, янада қудратлироқ воситаларини яратмоқдалар. АҚШ ва НАТО ҳарбийлари мамлакатимиз территориясининг энг ичкари нуқталаригача, энг муҳим иқтисодий ва маъмурий марказларига зарба беришни режалаштиришяпти. Коммунистик партия билан Совет ҳукуматининг кундалик ғамхўрлиги туфайли ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари ҳаво ҳужумига қарши мудофаанинг энг замонавий қурол-яроғлари билан жиҳозлантирилган. Улар ихтиёрида зенит-ракета комплекслари ва радиолокация станциялари, ракета ўрнатилган қидирувчи-тутиб олувчи техника, бошқарувнинг автомат системалари бор. Бу мураккаб техникага саводхон ва тажрибали мутахассислар — Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари хизмат қилади.

Ҳаво ҳужумидан мудофаа совет қўшинлари ҳамиша жанговар тайёргарликда туришибди. Улар бугунги тинч даврда ҳам жанговар навбатчиликни асло бўшаштирмайдилар. Чунки, ҳозирги мураккаб халқаро ҳарбий-сиёсий вазиятда исталган куни, исталган дақиқада агрессорга қақшатқич жавоб зарбаси беришлари керак.

Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари партия XXVII съезди тарихий қарорларига конкрет ишлар билан жавоб бериб, ҳушёрликни ва жанговар тайёргарликни ҳар томонлама оширмоқдалар. Машғулотларни жанговар ҳаракатлар шароитига мумкин қадар кўпроқ яқинлаштириб олиб бормоқдалар, интизом ва тартибни мустаҳкамламоқдалар. Бу — ҳар қандай агрессорга зудлик билан жавоб зарбаси қайтаришнинг ишончли кафолатидир.

СУРАТДА: жанговар навбатчиликда.

Н. Акимов, В. Кузьмин фотоси (ТАСС).

АЖОЙИБОТЛАР ОЛАМИДА

ЁҒОЧ БЕЗАКЛАРГА МИНГ ЙИЛ БЎЛГАН

Бир мўъжиза бўлиб, ёнғиндан омон қолган, қорайиб кетган ёғоч парчасига олимлар қўқисдан қаттиқ эътибор бера бошладилар. Чунки у бундан минг йил аввал шарқдаги мамлакат ҳокимининг тахт хонасини безаб турган тўсин деталларидир. Археологлар ҳозирги Қозоғистоннинг жанубида жойлашган Ўтрор воҳасининг катта ёдгорлиги — Қайруқтепа шаҳристонини қазиётиб қадим замоннинг шу ноёб шоҳидларини топдилар.

Бир тасодиф бўлиб, ана шу қорайиб кетган тўсинлар сақланиб қолган. Бу ерда тўққизинчи асрнинг биринчи ярмида чиққан ёнғин чоғида лой том босиб қолиб, тутай бошлаган ёғочни кўп асрларга сақлаб қолган. Археологлар ва таъмирчилар тўсин деталларини тупроқдан тозалаб, консервант моддалар билан маҳкамладилар, айрим бўлакларини елимлаб ёпиштирдилар ва шундай қилиб қора ёғочлар «жонланиб кетди». Бу тўсинларга қадимги уста диний ва дунёвий мазмундаги сюжетларни — зиёфат, унашиш манзараларини, шунингдек мабудлар ва афсонавий персонажларни ўйиб акс эттирган. Бундай тасвирлар Ҳиндистон санъатига хос бўлиб, эрамиздан аввалги 1 аср будда ёдгорликларида учрайди. Бу сюжет ўша ёқдан Ўрта Осиё санъатига ҳам ёйилган бўлса керак.

И. ТОБОЛЬНОВ,
ТАСС мухбири.
ОЛМАОТА.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

• Тингланг, томоша қилинг

12 апрель, якшанба

Телевидение

МТ-I. 8.00 —Зарядка Мультфильм. Музика. 8.30 —Время. 9.10 — Ритмик гимнастика. 9.55 — Спортлото. 10.10 — Будильник. 10.40 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 11.40 — Тонгги почта. 12.10 — Саёҳатчилар клуби. 13.10 — Музикали киоск. 13.40 —Қишлоқ янгиликлари. 16.40 —Здоровье. 15.25 — Бугун — Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари куни. 15.40 — Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари Москва округи ашула ва рақс ансамблининг концерти. 16.25 —Инсон. Ер. Коинот. 16.55 — Арманистон санъат усталари ва ижодкор ёшларининг концерти. 18.40 — Халқаро панорама. 19.25 — Мультфильм. 19.35 — «Ўртоқ қўшиқ». Бутуниттифоқ телевизион конкурси. 20.10 — «Кел, турмуш қурайлик!» Бадиий фильм. 21.30 — Время. 22.05 —Дунё ва ёшлар. 23.05 — Эстрада театри. 00.05 —Янгиликлар.

МТ-II 9.00 — Зарядкага сафланинг! 9.20 — Белгород витамин комбинати «Юбилей» маданият саройи халқ хорининг чиқиши. 9.30— «Диканька қишлоғи оқшомлари». Бадиий фильм. 11.00— Жаҳон музика маданияти хазинасидан. 11.40 — Литва телевидениесининг программаси. 12.45 — Рус тили. 13.15 — Ҳужжатли фильм. 13.55 — Мультфильм. 14.15 — Балет ҳақида. 15.30 — Реклама. 15.35 —Кинопанорама. 17.10 —Ҳужжатли фильм. 18.00 —Мўъжизасиз—мўъжизалар. 19.00 — «Куз шамоли». Спектакль. 20.15 — Халқ куйлари. 20.30— Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.50 — Биз қандай дам оляпмиз. 21.30 — Время. 22.00— Футбол. СССР чемпионати. 23.00 — «Холис ниятлар» Бадиий фильм. 00.20 —Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.05 — Ритмик гимнастика. 7.30 — Телефильм. 8.00 — Ахборот. 8.20 — Телефильм. 8.30 — Время. 9.10— Биргаликда куйлаймиз. 9.30 — Истеъдод. 9.50 — Футбол ўйнашни ўрганинг. 10.20 — Қувноқ стартлар. 11.20 —К. Яшин. «Йўлчи юлдуз». Спектакль. 13.20 — Шахмат мактаби. 13.50 — Интенсивлаштириш — беш йиллик шиори. 14.20 — Реклама. 18.05 — Мультфильм. 18.40 — Ассалом, космос! 19.30 — Ахборот. 19.45 —Бугун—Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари куни. 20.00 —Ҳужжатли фильм. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Дам олиш концерти. 21.30 —Время. 22.05— «Қалбим фазода». Бадиий фильм

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Янги музикали ёзувлар. 9.15 — Табассум. 10.15 —С добрым утром! 11.30 —Бугун —ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари куни. 11.40 — Юлдузлар сари. Радиокомпозиция. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — Юлдузлар сари бизга йўл очиқ. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.25 —«Аэлита». Радиопостановка. 17.00 — Ўзбек куйларидан концерт. 18.15 — Фан уфқлари. 18.30 — Радиотингловчиларнинг талабларига биноан концерт. 19.20 — Ёшлик. 20.50 Халқаро кундалик. 21.00 — Табассум. 22.30 — Юлдузларга тинчлик керак

РЕКЛАМА ва ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги, Ўзбекистон Театр арбоблари союзи, Туркистон ҳарбий округининг Сиёсий бошқармаси, Ўзбек давлат концерт филармонияси бирлашмаси

СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

13 АПРЕЛЬ СОАТ 19.30 ДА

Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70-йиллигига бағишланган

ЎЗБЕКИСТОН САНЪАТ УСТАЛАРИНИНГ

КОНЦЕРТИ

КОНЦЕРТДАН ТУШГАН МАБЛАҒ ТИНЧЛИК ФОНДИГА ЎТКАЗИЛАДИ.

ПРОГРАММАДА ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон Театр арбоблари союзи ҳузуридаги ЗЕБО ҒАНИЕВА номли фронт концерт бригадаси қатнашчилари ансамбли.

Бадиий раҳбари—Ўзбекистон ССР халқ артисти, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати ГАВҲАР РАҲИМОВА;

Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати, Қизил Байроқли Туркистон ҳарбий округининг қўшиқ ва рақс ансамбли.

Бадиий раҳбари — майор Л. БЕЛЕВЦОВ.

Афғонистон Демократик, Республикасидаги Совет қўшинлари чекланган контингенти жангчиларига маданий-бадиий хизмат кўрсатиш қатнашчиси — «ЛАЗГИ» ВОКАЛ-ХОРЕОГРАФИК АНСАМБЛИ.

Бадиий раҳбари — Р. ШАРИПОВА;

Ўзбекистон ССР халқ артистлари: КОММУНА ИСМОИЛОВА, ЯИРА АБДУЛЛАЕВА, ЛИЗАХОНИМ ПЕТРОСОВА, РОЗА КАРИМОВА;

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: ОРТИҚ ОТАЖОНОВ, М. АБДУЛЛАЕВА, ДИЛОРОМ ШЕРОВА, В. БАЛАШОВ, П. СТАНИСЛАВОВ.

Программани олиб борувчилар — С. ТАГИРОВА ВА Б. ТАМАЕВ.

Режиссёр — А. РАҲИМОВ.

Билетлар СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларида соат 14.00 дан бошлаб сотилади.

•

ТАШКИЛОТЛАР ВА КОРХОНАЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ

ДИҚҚАТИГА!

Тошкент «МОНТАЖХИМЗАШИТА» бошқармаси ва «СРЕДАЗТЕПЛОМОНТАЖ» трестининг

САМАРҚАНД ХЎЖАЛИК ҲИСОБИДАГИ УЧАСТКАСИ

ТУГАТИЛАДИ

Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой мобайнида қуйидаги адресда қабул қилинади: 700005, Тошкент шаҳри, Октябрь революцияси кўчаси, 28-уй; 703037, Самарқанд шаҳри, суперпоселок.

•

ТОШКЕНТДАГИ Н. К. КРУПСКАЯ НОМЛИ ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТИ

14 АПРЕЛЬ СОАТ 15.00 ДА

ОЧИҚ ЭШИКЛАР КУНИ ЎТКАЗАДИ

Билим юрти мактабгача болалар муассасаларининг тарбиячилари, чизмакашлик ва сураткашлик ўқитувчилари ихтисослари бўйича мутахассислар тайёрлаб чиқаради.

Адрес: Тошкент шаҳри, Муқимий кўчаси, 178-уй. (11-трамвайнинг «Оқтепа» майдони» бекати).

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.